

Peqqinnissaqarfiup ilusilersugaanerani iluarsaaqqinneq pillugu nassuiaat

Peqqissutsimut Pisortaqarfik, januaari 2007

1. NAATSUMIK EQIKKAANEQ.....	3
2. PEQQINNISSAQARFIUP QITIUSUMIK AJORNARTORSIUTAI, ILUARSAAQQINNISSAMILLU PISARIAQARTITSINEQ.....	5
3. SENERISSAMI MAANNA PEQQINNISSAQARFIUSUNIK MISISSUEQQISSAARNEQ	9
4. ILUARSAAQQINNISSAMUT SIUNNERSUUTEQARTOQARNISSAANIK PIUMASAQAAT	13
5. PEQQINNISSAQARFIUP SENERISSAMI ILUARSAAQQINNISSAANI ILUSISSATUT SIUNNERSUUT	13
6. ILUARSAAQQIINERMI ILUSISSATUT SIUNNERSUUTIP ANINGAASATIGUT KINGUNERISASSAI.....	20
7. PEQQINNISSAQARFIMMI SULISUNIK ILINNIARTITSINEQ.....	22
8. SIUNISSAMI SULIASSANIK AGGUATAARINEQ.....	22
9. OQARTUSSAASOQARFIIT ASSIGIINGITSUNIK SULIALLIT ASSIGIINNGITSUNILLU ILINNIAGALLIT SULEQATIGIINNERAT.....	24
10. INNUTTAASUT PEQQINNISSAQARFIUP INGERLARNANUT AKULERUTSINEQARNISSAANNUT ILUSISSATUT SIUNNERSUUTIT	25
11. PINGAARNERSIUILLUNI TULLERIISSAARISARNERMIK SIUNISSAMI ALLANNGUINISSAQ	25
12. SULINERUP INGERLAQQINNERA	29

1. Naatsumik eqikkaaneq

Sinerissami napparsimmavinni minnerusuni sulisussanik sivisuumik atorfeqartussanik pissarsiniarneq Peqqinnissaqarfiup ukiuni arlalinni ajornartorsiutigisimavaa. Tamassuma nassatarivaa sulisunik sivikinnerusumik paarlataasartunik Peqqinnissaqarfiup atorfinitsitsisariaqartarnera, aamma suliaasaqarfiit assigiinngitsut tamarmiusut iluanni sulisussarsiorneq ajornarnerulersimavoq. Naatsorsuutigineqartariaqarpoq nunap immikkoortuisa ilaanni kiisalu suliaasaqarfiit ilaanni siunissami sulisussarsiniarneq ajornavissasoq.

Sulisut taarseraannerat innuttaasunut akornutaavoq, peqqinnissaqarfimmullu aningaasatigut annertuumik artukkiilluni, tassami aalajangersimasumik atorfilinnut sanilliullugit paarlataasartut akisunerupput, sulisullu aalajangersimasut immikkut suliaakkerneqartarput sulisunik taarseraattunik napparsimmavinni ataasiakkaani pissutsinut isertitsiniarlutik ilinniartitsigaangamik.

Atorfinnut aalajangersimasunut sulisussarsiorneq ajornartorsiutaatillugu Peqqinnissaqarfimmi peqqissaaveqarfiit agguataarnerat nunap isikkuanut sanilliullugu naleqqunnersoq 2003-mi ukiakkut ataatsimiinnermi apeqquuserneqarpoq.

Tamanna tunngavigalugu Peqqinnissaqarfiup nutaamik ilusilersornissaanut siunnersuuteqarnissaq siunertaralugu Peqqissutsimut Pisortaqarfiup 2004-mi nassuiaammik annertunerusumik suliaqarnissaa Naalackersuisut akuersissutigalugulu aallartippaat.

Pissutsit, Kalaallit Nunaanni taamatuttaaq skandiviami peqqinnissaanermik sulinissamut ilinniarsimasunik amigaateqarnermik pissuteqarluinnartut Siunnersuut peqqinnissaqarfiup aqutsisuisa saqqummiunniagaat tassaavoq iluarsaaqqinnissap ilusissaa, maannakkut napparsimmaviit ilaasa sulisoqarnerannik, suleriaatsinik kiisalu maannakkut peqqinnissaqarfimmi peqqissaaveqarfiit agguataarneqarnerisa allannguutissaannik imalik.

Peqqinnissaqarfimmi peqqissaaveqarfiit agguataarneqarnerat maanna atuuttoq ukiut 50-it sinnerlugit atuussimavoq, tunngaviuppullu siusinnerusukku angallannermi periarfissat killeqartut, kiisalu taamanikkut teknologi atorlugu katsorsaariaatsitigut periarfissat. Teknologi atorlugu periarfissat nutaat kiisalu inuiaqatigiit ineriartornerat iluarsaaqqinnissap ilusissaata imarissavai, tassa ullumikkut pissutsinut siumullu isigisumik inuiaqatigiit peqqinnissaqarfimmilu sulisut kissaatigisaannut piumasaaqaataannullu attuumassuteqassalluni - taamaasillunilu inuiaqatigiinnut tamanut atunngitsuugassaangitsumik ajorseriaatissaagaluaq pinggitsoortissinnaagaa ilimagineqarluni.

Ilusissatut siunnersuummi takutinneqartumi sulisoqatigiikkuutaat ilaat (nakorsat, peqqissaasut sinitsitsisartut, ernisussiorlut, aaviisartut, timikkut sungiusaasut kiisalu nerisassanik siunnersuisartut) napparsimmavinnut arfineq marlunnut katersuunneqassapput, tassa sinerissammi qitiusumik ineriartortitsiviusussanngortussanut. Immikkoortortani annerusuni sulisussanik aalajangersimasumik atorfeqartussanik pissarsiorneq ajornannginneruvoq assigiinngitsunik ilinniagallit oqimaaqatigiittumik sulisinnaanerusarmata. Maannakkut immikkoortortat minnerusut suli sullinneqartuassapput, periarfissaqartuuartillugulu aalajangersimasunik sulisussaqaartinniarneqartuassallutik.

Taamaalilluni peqqinnissaqarfimmi peqqissaaveqarfiit amerlassusaat 16-iusut arfineq marlunnut ikilisinneqassapput, peqqissaaveqarfinnili ikinnerusuni maanna katsorsaaviit tamarmiusut attatiinnarneqassapput, innuttaasut taamaalillutik peqqinnissaqarfimmut allannguuteqaangitsumik attaveqarsinnaaqqullugit. Telemedicinip (qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsartitsinerup)

ullumikkornit annertunerusumik atorneqarneratigut peqqissaaveqarfiit iluini, peqqissaaveqarfiit akornanni kiisalu peqqissaaveqwarfiit Dronning Ingridillu Napparsimmavissuata akornanni suliatigut attaveqatigiinnerup attatiinnarneqarnissaa qulakkeerneqassaaq. Telemedicinip siuarsarneratigut eqqortumillu atorneqarneratigut ilusilersukkami atuuttumi "putunnguussinnaasut" matuneqassapput, tassa sumiiffiit ilaanni sulisutigut amingaateqangaatsialernissaq ilimagineqarmat. Sulisut najugaqavissut eqqarsaatiginerullugit ilinniagaqarnissamut neqeroorutinik nutaanik ineriartortitsinissaq pingaaruteqarluartut ilagaat, taamaalilluni iluarsaaqqinneq kiisalu ilimagisatut inooriaatsimik tunngaveqartumik nappaatit pilersartut amerliartornissaat aallaavigalugit sulisunut taakkununga nutaamik piginnaassuseqarnermik tunisisussaq.

Peqqinnissaqarfimmi sulisut akornanni suliatigut ilisimasanik oqaloqatigiissuteqartarnissamik immikkoortortat anginerusut ullumikkumut naleqqiullugu periarfissiilluarnerussapput. Suliassaqarfitsigut ataatsimoorussaqaarneq piginnaassuseqarnerlu nukittorsarneqassapput, taamaalilluni pitsaannerusumik patajaannerusumillu sullissinerup pitsaassusaa qulakkeerneqassammat. Suliniutittaaq arlallit aqqutigalugit peqqinnissaqarfimmi sulisut piginnaassuseqaataalersunik ilinniartinnerisigut suliamut tunngassuteqartut nukittorsarneqassapput, atorfiillu arlallit suliniutinut peqqissutsimut siuarsaasunut pitsaaliuinernullu sammiveqartut pilersinneqassapput.

Immikkuualuttut ataasiakkaat ilusilerluinissamut nutaamut iluaqutaasinnaasut oqallisigineqarnissaat nassuiaammi uani sammineqarnerupput, inaarutaasumik aaqqissuussinissamut siunnersuutivinnik saqqummiisoqarnani. Inaarutaasumik siunnersuut Naalakkersuisut Inatsisartullu tunngaviummik oqallisereerpata suliarineqarnissaa eqqarsaatigineqarpoq.

Ilusilersukkamut atuuttumut ajoqutaasut makkuupput:

- Peqqissaaveqarfiit amerlasuut mikisullu
- Sulisussanik ilungersunartumik amingaateqalernerneq, pingaartumik immikkoortortani minnerusuni
- Ilungersunartumik sukangasuumik aningaasaqaarneq, ilutigalugu paarlattaasumik atuisariaqartarnermik artukkerneqarneq
- Innuttaasut amerliartuinnarnerisa nassatarivaat ullut innangaffiusut amerliartupiloorneri
- Inooriaatsimik tunngaveqartumik nappaatit pilersartut ukiut arlallialuit ingerlaneranni peqqinnissaqarfik ajutumeertissinnaavaat

Immikkuualuttut ilusilersukkamut nutaamut ilanngunneqarsinnaasut makkuupput:

- Qitiusumik ineriartortitsiviit arfineq marluk, taamaalillunilu peqqissaaveqarfiit arfineq marluk
- Peqqissaaveqarfinni napparsimmavinni sulisussarsiornissaq ajornannginnerusaq
- Peqqissaaveqarfinni napparsimmavinni atortut atortuarnerisigut piginnarsinnaanerat, soorunami sulisoqarniarnikkut pissutsit tamanna ajornartinngippassuk
- Ilinniartitsinernik iluarsaaqqinneq ilutigalugu suliassanik akisussaassutsimillu ingerlatsineq
- Dronning Ingridillu Napparsimmavissuanukaassinermit taarsiullugu (maannakkumuugallartoq kisimi immikkut ilinniagaqarsimasunit sulisoqarsinnaasooq) - katsorsaanerit ilaat siunissami najukkami sulierianeqarsinnaalissapput
- Paarlattaasartunik atuinerup annikilliskkiartortinneqarnera
- Sunniuteqarluartumik telemedicinip atorneqarneranik ineriartortitsineq

Ilusilersukkap maanna atuuttup ajutoornissaanut ulorianartorsiorfiusut ilusilersukkap nutaap ajornanngitsumik ingerlalluurtumillu taarsersinnaasariaqarpai.

2. Peqqinnissaqarfiup qitiusumik ajornartorsiutai, iluarsaaqqinnissamillu pisariaqartitsineq

Nunanit allanit peqqinnissakkut sulisut ilinniagaqarsimasut ilaannik najukkani peqqinnissaqarfimmi sulilersinnaasunik pissarsiniartarneq ajornarsigaluttuinnarpoq. Taamaattumik peqqinnissaqarfimmi atorfinitsiniartarnermi sulisooreersunillu tigumminiinnarniartarnermi ajornartorsiutivut annertusigaluttuinnarput, soorlu nunat allat avinngarussimasortaat innuttakitsuusut assigalugit ajornartorsiut tassani malunnarnerpaasoq nassuerutigisariaqarparpoq.

Tamassuma nassatarivaa sinerissami napparsimmavinni pingaarnertut ajornartorsiutigineqartarmat tulleriiaarisarneq, ullormiit ullormut suliniutinik pilersaarusiortarneq naammassinnittarnerlu, taamaalilluni suliniutit ungasissumut isigisut, peqqissutsimik siuarsaasut kiisalu pitsaaliuisut tunulliunneqartarput. Tamassumattaq kingunerisarpaa paarlattaasutut atorfinitsinneqartut (pingaartumik nakorsat) amerlanerpaartaat qaammatalunnguaannarni suliumasarnerat, ilaannikkooriarlutalu paarlattaasartoqatigiinneersunit sulisut akisuneroqisut atorfinitsittariaqartarput, taava sinerissami pilertortumik piareersimanissaq peqqinnissaqarfiup atorsinnaasarpaa, kisianni inuiaqatigiinni pisariaqartinneqaqisup ulluinnarni sullissinissaq akissaqartinneqaranilu naammattumik periarfissaqartinneqanngilaq.

Napparsimasunut tunngatillugu peqqissutsikkut sullissinerit allanngorartumik pitsaassuseqartarput. Sulisut aalajangersimasut ulluinnarni immikkut artukkerneqartarput, piffissap sivisuup ingerlanerani nungullartarlutik suliinnarnissamullu piumassuseeruttarlutik. Peqqinnissaqarfiup aqutsisui isumaqarput pissutsit tamakku akuersaarneqarsinnaanngitsut, qanorlu iliuuseqartoqanngippat piffissami qaninnerusumi ungasinnerusumilu inuiaqatigiit pisariaqartitaannut kiisalu peqqinnissaqarfik pillugu politikikkut anguniakkanut naleqqiullugu atoruminnaalliviissinnaalluni.

Sulisunik amigaateqarneq

2003-mi najukkani nakorsaqaarniarnermi pissutsit tunngavigalugit Inatsisartut 2003-mi ukiakkut ataatsimiinnermini aalajangiipput peqqinnissaqarfiup naliliiffigissagaa peqqinnissaqarfiup massakkut peqqissaaveqarfiisa amerlassusaat, taakku angissusii inissisimanerilu eqqarsaatigalugit, suli tamakkiisumik ingerlatsiviunnarsinnaanersut.

Ersarippoq atorfinnut aalajangersimasunut sulisussarsiniartarnermi ajornartorsiutit malunnaatilinnik arlalinnik nassataqassasut. Assersuutigalugu ulluinnarni suliniutissanik pingaarnersiunissaq ajornakusuusaaq. Taamaattumik sumiiffinni arlalinni suliassat pisariaqarnerpaaginnaat isumagineqarsinnaapput, akerlianillu suliniutit siumut sammiveqartut, piginnaanngorsaaqqisut, pitsaaliuisut peqqissutsimillu siuarsaasut tunulliunneqarlutik.

Nassatarisaa alla tassaavoq sullissinerit pitsaassutsimikkut allanngorartut kiisalu ataqatigiissitsinermik amigaateqartut peqqinnissaqarfimmi sulisunit napparsimasunillu misigineqartarnerat. Tamanna pineqartunut taakkununga toqqissisimajunaarsitsisarpoq.

Naak Nuummi Nakorsiartarfimmi sulisoqarnikkut pissutsit akuersaarnaraluartut (peqqissaaveqarfimmi allani pissutsinut sanilliullugu), peqqinnissaqarfiup ukiuni arlalinni annertusiartuinnartumik ajornartorsiutigisimavaa peqqinnissaqarfiup peqqissaaveqarfiini sulisussanik ilinniarsimasunik pissarsiniarnissaq atorfinnillu atatitsiinnarnissaq. Assersuutigalugu najukkani nakorsat aalajangersimasumik atorfillit ukiut qulit kingullit ingerlaneranni ikileriarsimapput, tassa nakorsat marluugaangata aappaa atorfeqavittariarluni maanna nakorsat pingasuugaangata ataaseq atorfeqavittarpoq.

Peqqinnissaqarfimmi sulisussarsiniartarnerup ajornartorsiutaaleriartuinnarnerata nakorsat kisiisa eqqunngilai, aammali kigutit nakorsaat, peqqissaasut kiisalu sulisut immikkut ilinniarsimasut eqqorneqarput. Taamaattumik nassuiaammi uani sinerissami peqqinnissaqarfik sammineqarnerussiaaq, tassa Nuup avataaniittut, aammattaaq peqqinnissaqarfimmi ataqatigiissuseq tamakkiissuserlu.

Sulisussarsiniartarnermi ajornartorsiutit

Napparsimmavinni najukkamiittuni minnerusuni sulisussanik sivirusumik atorfeqartussanik pissarsiniarneq Peqqinnissaqarfiup ukiuni arlalinni ajornartorsiutigisimavaa. Tamassuma nassatarivaa sulisunik sivikinnerusumik paarlataasartunik Peqqinnissaqarfiup atorfinitsitsisariaqartarnera, aamma suliaassaarfiit assigiinngitsut tamarmiusut iluanni sulisussarsiorneq ajornarnerulersimavoq. Naatsorsuutigineqarpoq ukiut sisamat-arfinillit qaangiuppata peqqinnissaqarfiup atorfiit inuttaqanngikkallartut paarlatsinik inuttalersinnaajunnaassagai, taamaattumik ilimagisariaqarpoq peqqinnissaqarfiup maannatut ilusilersugaaneranut atatillugu nunap immikkoortuisa ilaanni pissutsit attanneqarsinnaajunnaavinnissaannut annertuumik ulorianartoqartoq.

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuut 2004 aamma 2005 pillugit oqallinnermi arlaleriarluni erseqqissarneqarpoq sulisunik aalajangersimasunik sulisussarsinissaq qulakkeerniarlugu kiisalu aningaasatigut artukkerneqariartuinnarneq, soorlu ilaatigut sivikitsumiik paarlataasartut sunniutigisartagaat, akerlilerniarlugu peqqinnissaqarfiup iluarsaqqinnissaa pisariaqarsinnaasoq.

Aammattaaq peqqinnissaqarfiup paarlataasartoqatigiinnik atuinini appartissagaa Inatsisartunit arlaleriarluni piumasarineqarpoq. Tamanna peqqinnissaqarfimmit pingaarnepaatinneqartuarsimavoq, taamaattumillu kajumissaarut malinneqaqqissaarsimavoq. Ukiuni kingullerni ilaatigut iluatsisiffiusimagaluarluni, aalajangersimasumik atorfinitsitsiniarnermut imaluunniit isumaqatigiissutinut assingusumik atugassaqaqtitsisumik paarlataasunik atorfinitsitsiniarnermut sulisussanik kajumissaarineq annertuumik ajornartorsiutaaqqilerpoq. Isumaqatigiissutit tunngavigalugit atorfillit kiisalu paarlataasartoqatigiiffinneersut akornanni suliamut assigiimmut akissaatit ima assigiinngissuteqartigippat, allaat amerliartuinnartut paarlataasartoqatigiiffiit aqqutigalugit sulinissaminnik neqeroorteqartalerlutik. Suliart aalajangersimasut attatuarniarlugit sulisunik paarlataasartoqatigiiffinneersunik atuisariaqartarneq akissaatitta ataatsimoorussaasut ikinnerulerlerik kinguneqarsinnaavoq, atorfeqavissuni kiisalu isumaqatigiissutit tunngavigalugit sivikitsumik suliffeqartuni naammaginnikkunnaariartuinnarnermik kinguneqartumik sulisut ikilisartariaqalersinnaapput.

Nunat avannarliit tamarmik isorliunerusortaanni innuttakitsuni sulisussarsiorneq ajornartorsiutaaavoq. Ilutigalugu paasinarpoq Danmarkimi peqqinnissakkut sulisunik immikkut ilinniagaqarsimasunik nalinginnaasumik amigaaqarneq Kalaallit Nunaanni ukiuni makkunani immikkut ittumik malugineqartoq, ajoraluartumillu naatsorsuutigineqassaaq ukiuni tallimani-qulini aggersuni inissisimaneq tamanna ajorsiaruinnassasoq.

Inooriaatsimik tunngaveqartumik nappaatit pilersartut aningaasaqarnerullu tatineqarneruleriartarnera

Ilutigalugu peqqinnissaqarfik annertuumik tatineqarpoq, pissutaallutik aningaasartuutit malunnartumik amerliartarnerat, pingaartumik nakorsaasersuineq, nunanut allanut aallartitsilluni napparsimasunik katsorsaaneq napparsimasunillu angallassineq eqqarsaatigalugit. Inooriaatsimik tunngaveqartumik

nappaatit pilersartut amerliartornerisa kiisalu inuuneqqortusiartornerup tatisimannineq annertusangaatsiarpaat.

Innuttaasut katitigaaneranni ineriartornerup nassatarivaa peqqinnissaqarfiup siunissami ingerlaavartumik aningaasaliissutinik qaffaanissamik pisariaqartitsilernissaa, tassa suliniutinik annikillisaasoqassanngippat. Tassunga attuumassuteqarput inooriaatsimik tunngaveqartumik nappaatit pilersartut amerliartornerat, teknologimik atuinerup ineriartornera, nappaatit amerlanerit katsorsarneqarsinnaanerat, kiisalu peqqinnissatigut sullissinerit il.il. pillugit innuttaasut nalinginnaasumik piumasaqarnerujartornerat.

Aalajangersimasumik atorfillit siumut isigalutik pisarnerattut nakorsat sivikitsumik sulisorineqartut ajornartorsiutinik aaqqiisinnaanngillat. Kingunerluutaasut ilaatigut makkuupput:

- Nunaqarfinnut nakorsiertitsiartortoqartarpoq, kisianni aalajangersimasumik akuttussusilimmik pisarani
- Pitsaaliuinerup tulleriiaarinermi salliutinneqannginnera
- Sakialluummik napparsimalertarnerup (Tuberkolosep) malinnaaffigineqarnerata tutsuviginannginnera, aamma
- Peqqinnissatigut ilinniakkanut najoqqutassat kiisalu aqutseriaatsikku allanngorartumik ingerlatsineq.

Nakorsaqartillugu qaammatit pingasukkuutaartumik taarseraattartunik peqqinnissatigut sullissinermi inuiaqatigiit tunngaviumik pisariaqartitaat naammassiniassallugit ajornakusoortorujussuuvog.

Iluarsaaqqinnissap pisariaqarnera

Taamaattumik erseqqarilluartumik pingaaruteqarpoq peqqinnissaqarfiup ilusilersugaanerata maannakkorpiaq misissoqqissaarneqarnissaa, pingaarnertullu ajornartorsiutit aggersut nalungeriikkavut, pitsaanagerusumik suliarisinnaalerniarlugit nutaamik ilusissamik suliaqarnissaq. Taaaattumillu Peqqissutsimut Pisortaqaarfimmit (DS), Dronning Ingridip Napparsimmavissuanit (DIH), peqqinnissaqarfiup peqqissaaveqarfiinit kiisalu Peqqinnissaqarfiup sinerissami aqutsisuisa sulisuinit inuttaqartut suleqatigiikkuutaat ilusilersugaanerup maanna atuuttup misissorneqarnissaanut suliaqarsimapput.

Ilusilersukkap nutaap tunngavigissavai:

- Sinerissami immikkoortortat ikinnerit, anginerit atitunerillu, ima angitigisut ilinniarsimasatigut pilerinartunik avatangiisilinnik imaqarsinnaasut. Taamalu sulisunik amerlanerit pilerisutsitsilernerusinnaallutillu atatitsinerulersinnaasut.
- Sumiiffinni sulisunik qaffasissumik ilinniagaqarsimasunik peqanngitsunut/pissarsiffiusinnaanngitsunut "matussusiinertut" atorneqarsinnaasup telemedicinip sunnuteqarluartup nutaaliaasullu ineriartorteqqinneqarnera.
- Ilinniartitsinerup ilusilersugaanerata allanngortinneqarnera, tassa peqqinnissatigut sulisut piginnaaneqarnerannik qaffatsitsisinnaasoq, taamaalilluni suliaqatigiikkuutaat akornanni suliat oqinnerusumik ingerlassinnaaleqqullugit. Tassunga assingusumik kigutigissaanerup iluani suliaqartoqarsinnaavoq.

Politikkikkut anguniakkat kiisalu sulisussaarneq aaqquissuussinermillu ineriartortitsineq eqqarsaatigalugit peqqinnissaqarfik malinnaasinnaassappat iluarsaaqqinnissaq pisariaqarpoq.

Iluarsaaqqinneq ingerlanneqanngippat aningaasaqarneq suli kipusoornerussiaaq, sulisussarsiniarneq sulisunillu atatitsiinnarniarneq ajornartorsiutaagaluttuinnalissapput, sulisunik malunnartumik amigaateqartoqalerlunilu sullissineq ajornerulissaaq.

Iluarsaaqqinnerup sunniutissatut ilimagineqartut

- **Peqqinnissaqarfiup peqqissaaveqarfiini arfineq marluusuni napparsimmavinnik pitsanngorsaaneq** - Peqqissaaveqarfiit nutaat tamarmik namminneq aqutaminnik najukkaminni napparsimmaveqassapput arlalinnik peqqissaavittalinnik, peqqissaasoqarfittalinnik kiisalu nunaqarfinni nakorsiartarfilinnik. Taamaaliornikkut massakkut katsorsaaveqarfiusut tamarmik attatiinnarneqassapput.
  - **Ilinniagaqarsimassutsip nukittorsarneqarnera** - Peqqissaaveqarfiit katiterneqarnerisa nassatarissavai aqutsinikkut suliaqarnikkullu oqartussaassuseqarnermik pitsaanagerusumik annerusumillu ataatsimoorussilerneq pitsaanagerulersinneqassapput tunngaviusumik peqqinnissatigut sullissineq, soorlu nakorsaatilerineq nalinginnaasoq, meeqqerisoqarneq, angerlarsimaffimmut orniguttartunik peqqissaasoqarneq, peqqissaaveqarfinni tarnikkut napparsimasunik sullissineq il.il. kiisalu najukkani napparsimmavinni katsorsaaneq pitsaanagerusoq. Suliassaqarfiit, soorlu aaviisartoqarneq, timikkut sungiusaaneq, annikitsumik pilaaneq aamma erninerit nalinginnaasut katiterneqarnissaannut annertunerusumik periarfissiissaaq kiisalu sulisunik ilinniartitseqqiiinissamut pitsaanagerusumik periarfissiissalluni. Ilutigalugu sulisoqarnerup atorfinnik inuttaqanngitsunik navianartorsiortinneqarnera minnerulissaaq.
  - **Ineqarnerup ataveqaatillu pitsaanagerulersinneqarneri** - Ilusilersukkamik nutaamik ineriartortitsinerimi tamarmiusumi pingaaruteqarluinnartut tassaapput ataveqaatit. Sulisut ilaqutaannut atugassarititaasut naleqquttumik pilerinartut pilersinneqarnissaat pisariaqartinneqarpoq, soorlu inigisat pitsaasut, atuarfeqarneq paaqqinnittarfeqarnerlu, tassa inuit naleqquttumik piginnaassuseqartut peqqissaaveqarfinngortussanut kajummissaarneqarnissaannut tamakku akornutaassanngillat.
1. **Telemedicinip** (qarasaasiakkut ataveqaatit atorlugit nakorsiartitsinerup) **atornerani atortutigut annertusaaneq** - Peqqinnissaqarfimmi ilusilersukkap nutaap ineriartortinneqarnissaanut piunasaqaataavoq telemedicinip atornerani atortut annertusarneqarnissaat. Telemedicin aqutigalugu peqqinnissaqarfiup qulakkiissavaa innuttaasut assigiimmik sullinneqarnissaat, taamalu najukkani pinartumik avartumillu nappaaterpassuit katsorsarneqarnissaannut piunasaqaatit naammassisinnaassallugit, soorlu innuttaasut pisariaqartitsinerminni immikkut ittumik katsorsarneqarnissaminnut neqeroofigineqarsinnaassasut. Telemedicinip nassatarissavai sulisunik atorluaanerulerneq, peqqinnissaqarfimmi sulisut eqqarsaatigalugit aalajangiussinerimi tapersorsorneqarnissaannik neqerooruteqarneq, kiisalu nunatta iluani avataanilu sulisut ilinniagaqarsimasut akornanni suleqatiginneq ikiorsissallugu.
- **Sulisussarsiorluni suliaqarnerup annertusarneqarnera** - Piffissaq qaninneq eqqarsaatigalugu sulisussanik kajummissaarineq annertuumik ingerlanneqarpoq. Peqqinnissatigut sulianut tunngatillugu sulisussarsiorluni takutitsinerni oqallitsitsinernilu peqqinnissaqarfik sinniisoqarpoq, taakkunungalugu tunngatillugu oqallissaarutinik soqutigintartunik ineriartortitsisimalluni. Sulisussarsiornermi nittartaq ['NextJobGreenland.gl'](http://NextJobGreenland.gl)

atulereerpoq, atuagassiallu peqqinnissamut tunngassuteqartut kiisalu tusagassiutit aqputigalugit Kalaallit Nunaata ilisimaneqarnerulerneranumut peqataalluni. Sulisussarsiornermi nittartagaq soqutiginninnermik annertuumik pilersitsivoq, sulili malunnaatilimmik kinguneqarsimanani. Pingaaruteqarpoq erseqqissassallugu peqqinnissaqarfimmik taamatut nittartaanerup angusaqarfiusimanerata naliliiffiqeqarsinnaanngornissaanut piffissaq sivisooq ingerlaqqaassamat.

- **Paarlattaasartoqatigiiffiit sulisuinik atuinikinneruneg** - Aningaasat paarlattaasartoqatigiiffiit sulisuinut atorneqarsinnaasut atorneqartussallu ukiuni arlalinni suli sukannererusumik ikilisikkiartuinneqassappata immikkut suliassaqarfiit ilaanni ajornartorsiuteqangaatsiartoqalissaaq. *Akerlianillu tammassaaq nalinginnaasumik isumaqatigiissutitigut atugassarititaasuninngarnit paarlattaasartoqatigiiffiit aqputigalugit pilerinarnerusumik atorfeqartarneq pillugu Kalaallit Nunaata tusaamasaanera. Taamaattumik piffissap ingerlanerani oqinnerulissaaq isumaqatigiissutinut assigusumik atugassaqartitsilluni atorfinitsitsisarnissaaq.* Kalallilli Nunaanni immikkut ittumik suliassaqarfiit attatiinnarsinnaaqullugit paarlatsit 'akisuut' atorneqarnissaat suli pisariaqartinneqassaaq.

Kommunit kattussuunnissaat

Ukiuni makkunanittaag kommunitta ilusilersugaanerat isumaliutersuutigineqarpoq. Kommuninik iluarsaaqqinnissaaq pillugu isumaliutissiisummi pingaarnertut siunnersuutigineqarpoq nuna kommunitnut sisamanut nutaanut aggorneqassoq. Siunnersuut taanna *Periarfissaaq A-mik* taaneqarpoq. Ilusissaaq taanna peqqinnissaqarfimmik iluarsaaqqinnissaaq pillugu siunnersuummi tunngavigineqarpoq, kingunerissavaalu peqqissaaveqarfiit nutaamik agguataarneqarnerat. Peqqinnissaqarfiup peqqissaaveqarfiisa agguataarneqarnissaanni pingaarnepaavoq kommunit killeqarfiisa nutaajusut peqqinnissaqarfiup peqqissaaveqarfiinik aggulutsitsinnginnissaa. Kommunilli ataatsip iluani marlunnik peqqissaaveqarfeqarnissaaq akornutissaqanngilaq.

Peqqinnissaqarfiup ilusilersugaaneramik allannortitsinerup kommunit ilusilersugaanerisa allannortinneqarnerannut malinnaatinneqarnissaa pingaaruteqarpoq, ilusilersugaanermimmi allannortitsinerit taakku marluullutik assigiimmik pingaarnertut anguniagaqarput, tassa innuttaasunik sullissinerup pitsaassusianik qaffaanissamik. Peqqinnissaqarfiup ilusilersugaaneramik allannortitsineri pingaanninnertut anguniagaavoq nunap iluanit avataaniillu sulisussanik pilerisaarinerup suliffimmi atatsiinnarniarnerup qulakkeerneqarnissaa, kiisalu suliniutit pitsaaliuisut peqqissutsimillu siuarsaasut nukittorsarneqarnissaat ilutigalugu peqqissutsitigut aningaasanik atorluaanerulernerq.

3. Sinerissami maanna peqqinnissaqarfiusunik misissueqqissaarneq

Innuttaasut amerliartornissaannik naatsorsuuteqarneq kiisalu peqqissaaveqarfinni peqqinnissaqarfiup ingerlanera, peqqissaaveqarfinni agguataarinerup allannortinneqarneratigut peqqinnissatigut ilinniakkatigut sulisoqarnermilu pissutsit kiisalu peqqinnissaqarfiup ilusilersugaanera suleriaasialu pillugit ilusissamut nutaamut siunnersuutip aningaasatigut kingunerluutissai pillugit suleqatigiissitanik Peqqinnissaqarfimmi aqutsisut 2004-p aallartinnerani pilersitsipput.

2004-p 2005-illu ingerlaneranni misissueqqissaarneq ingerlanneqarpoq. Uppernarsarneqarpoq nunaqarfinni tamagajanni kiisalu najukkani napparsimmaviit amerlanerpaartaanni sulisussaqaarniarneq ajornartorsiorfiusoq, tassa sulisussarsiornermut sulisunillu atatsiinnarniarnermut

ajorsigaluttuinnartumut ukiuni kingullerni naleqqussaanissaq pisariaqarsimavoq. Paarlatsinik atorfinitsitsineq aqutugalugu ajornartorsiut Peqqinnissaqarfimmit ikiorserneqartarpoq, amerlanertigut sivikitsuinnarmik atorfinitsitsinikkut, soorlu sulisut ilinniagaqarsimasut ilinniagaqarsimannngitsunik taarserneqartarnissaat pisariaqarsimasoq.

Isorliunerusuni ajornartorsiutit amerlanerpaasimapput, aalajangersimasumik atorfillit amerlassusaat annikinnerpaallutik, suliasat annertullutik, kiisalu amerlanerpaatigut sunngiffik suliasanut atortariaqarluni.

Sulisoqarnerup isikkua

Misissuinermut atatillugu peqqissaaveqarfinni sulisoqarniarneq (Nuummi Nakorsiartarfik minillugu) naatsorsuiffigineqarsimavoq. Tabel 3.1-mi takuneqarsinnaavoq, "2002-mi atorfiit amerlassusaat - ukiullu tulliini aalajangersimasumik atorfillit amerlassusaat", suleqatigiiaat (peqqissaasut, aaviisartut nakorsaasiortullu kisiisa pinnagit) taaneqartut tamagajammik amerlassusaat arriitsumik ikiliartorsimasut. Suleqatigiiaat taaneqartut iluanni aalajangersimasumik atorfillit %-inngorlugu amerlassusaasa katinnerat 1.1.2007-imi: 43%.

Tabel 3.1

2002-mi atorfiit amerlassusaat - ukiullu tulliini aalajangersimasumik atorfillit amerlassusaat (Nunatsinni - Nuup avataani)					
	2002	1.1.2003	15.5.2005	15.5.2006	1.1.2007
Nakorsat	41	17	16	14	13
Kigutit nakorsaat	25	16	9	6	6
Peqqissaasut	118	68	79	64	69
Meeqquerisut	13	5	9	4	3
Ernisussioortut	11	1	5	4	3
Aaviisartut	15	7	6	6	7
Nakorsaasiortut (Farmaceutit)	2	2	1	2	2
Nakorsaaterisut (Farmakonomit)	6	2	6	5	4
Timikkut sungiusaasut	7	3	5	4	3
Atorfiit katillutik	238				
Aalajangersimasumik atorfillit katillutik		104	120	95	97

%
1.1.2007
32
24
58
23
27
47
100
67
43
43

Agguaqatigiis%:

Atorfiit aalajangersimasut (nakorsat, ernisussioortut timikkullu sungiusaasut) ilaannut inuttaqanngitsunut tamanut paarlatsissamik (sivikitsumik atorfinitsitat) pissarsisoqarsinnaasarsimavoq. Kigutit nakorsaannut, peqqissaasunut, meeqqerisunut, aaviisartunut nakorsaaterisunulu (farmakonominullu) tunngatillugu ajoraluartumik atorfeqartarpoq inuttaqanngitsunik.

Misissueqqissaarneq takutitsivoq nunaqarfiit 58-it 2004-mi katillugit 9000-it miss. inoqarsimasut iluanni taamaallaat nunaqarfiit 12-it peqqinnissatigut siviunerusumik ilinniagaqarsimasunik atorfinnut inuttaqanngitsunut inuttaliisinnaasarsimasut.

Atorfinnutaaq aalajangersimasunut sulisussarsiniarnermi ajornartorsiutinut pissutaasut nassuiaatigineqarput, soorlu makkununga tunngassuteqartut: aningaasarsianut tunngasut, suliffiup sivissusai, upalungaarsimasuunerme suliassarpassuit taakkulu amerlassusaat, sullivimmit akiliutsilluni angalanerit amigaataanerit, ilinniaqqinnissamut negeroorutinik atuinerup ajornartorsiuteqarnera, aqutsisoqarnikkut ajornartorsiutit kiisalu ineqarnermi pissutsit.

Maannakkut ingerlatseriaatsimi sivikitsuinnarmik atorfinitsitat aalajangersimasumik atorfeqartunut sanilliullutik akiliunneqarlutik angalanissaminut periarfissagissaarnerupput, sulisut sivisunerusumik atatikkusukkaanni tamanna naleqqutinngilaq.

Immiikkortuni tullerni sammineqarnerussapput peqqissaaveqarfanni suliassaqarfiit peqqinnissaqarfiup ingerlanneqarneranut suliassanillu naammassinnissinnaaneranut immikkut qitiusut.

Saaffiginninnerit

2001-imi innuttaasoq ataaseq minnerpaamik tallimariarluni peqqinnissaqarfiup peqqissaaveqarfiinut atassuteqartarsimavoq. Taakku saaffiginnittarnerit ass. Danmarkimut naleqqiullugu ikinnerupput, kisitsisilli appasinnerannut pissutaannguatsiarpoq peqqinnissaqarfiup sulianut nalunaarsuiffiata atorneqarpallaannginnera. Oqarasuaatikkut nakorsiartarneq annikitsuaraannarmik atorneqarpoq. Nakorsiarnerit amerlaqisut suliffiup nalinginnaasup avataani pisarput.

Siunissami nakorsiartitsinermit periarfissat allat atorneqartarnissaat pisariaqalissaaq, assersuutigalugu oqarasuaatikkut e-mailikkullu nakorsiartitsinerit maannakkumut naleqqiullugu amerlanerungaatsiartut, soorlu aamma suliffiup nalinginnaasup avataatigut saaffiginnittarnerit ikilisarniarlugit innuttaasut saaffiginnittariaasiat allanngortinneqartariaqartoq.

Unitsitsinerit

Nuna tamakkerlugu napparsimasunut nalunaarsuiffimmi paasissutissat aallaavigalugit paasinarpoq:

- peqqissaaveqarfiit napparsimmaveqarfiinut unitsitsinerit tamarmiusut (ukiumut/10.000 miss.) minnerpaamik pingajorarterutaat ajoqutinik pitsaaliuinerme pingitsoortinneqarsinnaasunik tunngaveqartut. Unitsitsinerni taakkunani pineqarput ajutoornerit, toqunartuninnerit, imigassamik atornerluinerit, pujortarneq kiisalu kissaatiginngisamik naartunerit. Assersuutigalugu paasissutissiissutigineqarpoq 2004-mi inatsisit naapertorlugit 905-it naartuersittut, akerlianillu erninerit 884-ullutik.

- 2004-mi peqqissaaveqarfiit napparsimmaveqarfiini naatigut pilaagasuarnerit 50-it ingerlanneqartut. Pilaanerit taakkua najukkami nakorsanit napparsimmavinni annerni atorfeqartunit sularineqarput. Nalinginnaasumik nakorsaanermik immikkut ilinniarsimasut atorfissaqartinnerpaasavut nalinginnaasumik pilattaanermik immikkut ilinniagaqanngillat, ilaatigut tamanna peqquataalluni nakorsarpassuit napparsimmavinnut minnerusun atorfininnissartik toqqissisimanartittanngilaat, tassami napparsimmaavinni taakkunani pilaagasuartariaqalernerneq pisariaqartarmat..Piffissami tassani peqqissaaveqarfiit tamarmiusut naamikkut pilakkasuarneqartussat katillugit 67-it aallartikkasuartariaqarsimavaat.

Erninerit

Ernisussioortumit ernisussioortut akuerisamik najorneqarnatik ernisut malunnartumik ikiliartorput. 2004-mi 62-iupput (tassa erninerit tamarmik 7 %-iit).

Ernisoqartillugu ikiunnermi peqataasartut peqqinnissamut ikiortiusut affaasa missaat ukiut qulit aggersut iluanni utoqqalineq pissutigalugu suliunnaarnissaat naatsorsuutigineqartariaqarpoq. Taamaamat suliaqarfimmi tassani ilinniartitsinermi sulisussarsiornermilu suliniutit immikkut ittut pisariaqartinneqarput.

Uninngasut amerlassuserisinnaasaat

Napparsimmavinni minnerusuni uninngasunut inissat ulluinnarni pisariaqartinneqartut 50%-ii sinnerlugit atorneqartarput, taamaamat nakorsiartarfittut, napparsimasunut atuarfittut, ataatsimoortarfittut il.il. init innangaffiusut atorneqarnerisa allangortinneqarnissannut periarfissaqarpoq.

Angallassigasuarnerit

2004-mi peqqissaaveqarfinni angallassigasuarnerit 98-it ingerlanneqarput, peqqissaaveqarfinniillu angallassigasuarnerit 190-it ingerlanneqarlutik. Katsorsaariaatsitigut periarfissat nutaat ilutigalugit telemedicinimik atuinerulernermi naatsorsuutigineqarpoq angallassigasuarnerissamik pisariaqartitsinerup annertusiartornera millisisinnaagaa, tamanna pisinnaavoq peqqinnisaqarfimmik iluarsaaqqinnermi nakorsat peqqissaaveqarfinni napparsimmavinni annerusuniittut eqiternerisigut. Tassunga assersuutigalugu taaneqassaaq Alaskap nunaqarfiini 200-usuni 60.000 miss. inoqartuni peqqinnissatigut sulisut ukiumut saaffiginnissutit 1/2 mio. sularisaraat. Taakkua 85%-ii nunaqarfinni sulisorineqartunit isumagineqartarput - ilaatigut telemedicin iluaqutigalugu - sinneruttullu napparsimmavimmut qaninnermut naliliiffigineqarnissaq siunertaralugu aallarukkasuarneqartarlutik.

Sulisogarnikkut pissutsit

Misissueqqissaarnerup uppernarsarparaa sulisut peqqissaanermik ilinniarsimasut suliaat ilinniagaqarnerallu nalinginnaasumik nakorsaanermi ajornartorsiutinut sammiveqartut, uninnganermili nappaatinut katsorsarneqartussanut annikitsuinnarmik sammiveqarlutik.

Teknologi atorlugu nakorsaasarneq

Peqqissaaveqarfiit napparsimmaviini tamani video atorlugu ataatsimiititsinermut (videokonferencemut) atortoqarpoq, nunaqarfinnili marluinnarni taamaattunik atortoqarluni (Qeqertarsuatsiaat aamma Kangaamiut). Iluarsaaqqiinnissamut siunnersuutip piviusunngortinneqarnissaanut atorfissaqartinneqarpoq nunaqarfinni tamani katsorsaavinnilu allani tamani qarasaasiakkut nakorsiartitsinerit (telemedicinimut) videolu atorlugu ataatsimiititsinermut (videokonferencemut) atortunik peqartoqarnissaa, taamaalilluni nunaqarfinni peqqisaanermik suliallit sukkulluunniit najukkami napparsimmavimmi qaninnerpaami nakorsaq peqqissaasorluunniit qarasaasiakkut nakorsiartitsineq (telemedicin) atorlugu nakorsiartitsinnaapput - taamalu katsorsaavinni allani tamani peqqisaanermik suliallit Dronning Ingridip Napparsimmavissuani immikkut ilisimasalimmik isumasiusinnaanissaminnut periarfissaqassapput.

Peqqissaaveqarfinni napparsimmaviit tamarmiusut qinquartaalluni assiliinermut atortoqarput. Peqqissaaveqarfinni arfineq pingasut sulisunik qinquartaanermi immikkut ittumik ilinniarsimasunik amigaateqarput, suliamillu tassuminnga sularinnissinnaasunik ilinniartitsinissaq pisariaqarpoq.

Peqqissaaveqarfiit napparsimmaviini tamani atortoqarluartunik aaviisarfeqarpoq, taakku uumassusillit sananeqaataannik misissueqqissaartartunik (bioanalytikerinik) sulisoqartillugu nappaatip suussusiata paasineqapallattarneranut iluaqutaasarput. Peqqissaaveqarfiit affaani uumassusillit sananeqaataannik

misissueqqissaartartut atorfiit inuttaqartitsingillat. Uumassusillit sananeqaataannik misissueqqissaartarfiit eqiterneqarnissaat kiisalu misissueqqissaarnerit ajornanngitsut, aaviinerit nassiussinerillu pillugit paaqqutarinninnermik suliallit ilinniartinneqarnissaat pisariaqartinneqarpoq.

4. Iluarsaaqqinnissamut siunnersuut pillugu piumasaaqatit

Maanna peqqinnissaqarfiusup misissuiffigeqqissaarneqarnerata takutippaa suliassaqarfiit arlallit allannguinnissamik pisariaqartitsisut. Maannakkut inissisimanerup tamakkiisumik nalilerneqarnera aallaavigalugu iluarsaaqqinnissamut siunnersuutip kissaatigineqartut sunniuteqarnissaanut piumasaaqatit arlallit ersersinneqarput:

- Napparsimasunik sullissinermi pitsaassuseq ingerlatsiuarnerlu maannakkumut naleqqiullugu suli annerusumik attattuaannarsinnaaqullugu aalajangersimasumik sivisuumik atorfillit amerlassusaat annertusarneqassaaq. Suliamut aalajangersimasumut ilinniagallit tamarmik suliamut tunngasunik nukittorsaaneq aqutugalugu tamanna anguneqassaaq.
- Inooriaatsimik aallaavilimmik nappaatit pilersartut illuatungilerniarlugit suliniutit pitsaaliuisut peqqinnissamillu siuarsaasut malunnaateqarluartummik salliutinneqarnerulissapput kiisalu naartusunik isumassuineq, meeqqat, inuusuttut utoqqaallu amerliartortut malunnaateqarluartummik salliutinneqarnerulissallutik.
- Innuttaasunut peqqissaanermik sullissineq (pinartut ilanngullugit) maannakkut sullissinerup minnerpaamik assinganik ingerlanneqassaaq.

5. Peqqinnissaqarfimmi peqqissaasoqarfiit pillugit iluarsaaqqinnissamut ilusissatut siunnersuut

Siunissami peqqissaaveqarfiit agguataarneqarnerat

Maannakkut peqqissaaveqarfinnut agguataarineq suli naleqquttutut isigineqarsinnaanersoq pillugu Inatsisartut peqqinnissaqarfimmut aperisimapput, tassungalu akissut tassaavoq naamik.

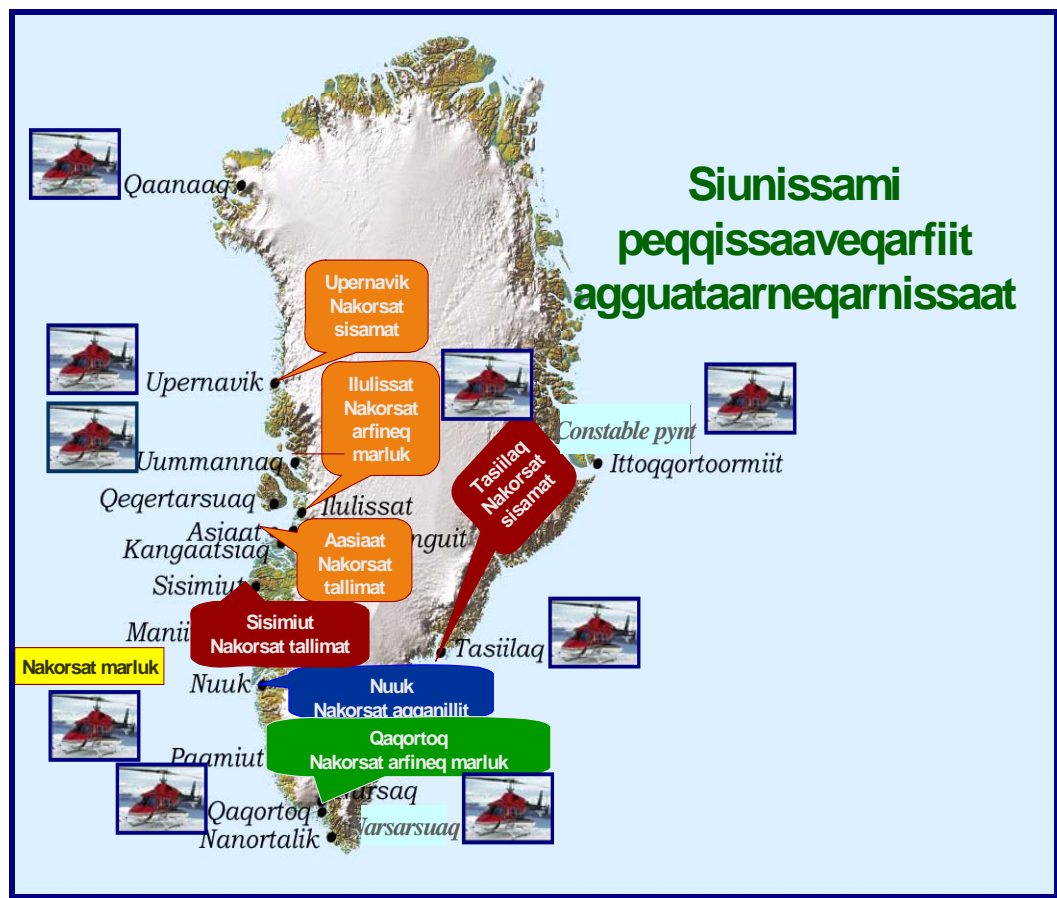
Allannguinnissamik pisariaqartitsineq ersarissunik takussutissaasoq peqqinnissaqarfimmi aqutsisunit paasineqarpoq, tamanna ilaatigut kinguneqassaaq peqqinnissaqarfiup peqqissaaveqarfiisa maanna 16-iusut arfineq marlunnet ikilisinneqarnerinik.

Peqqissaaveqarfinnik agguataarinissamut siunnersuut fig. 5.1 atorlugu takuneqarsinnaavoq, soorlu aamma peqqissaaveqarfiit napparsimmaviini (qitiusumik ineriartorfiit) Maniitsumilu minnerpaamik nakorsat amerlassusissaasa ikinnerpaaffissaannik siunnersuut kiisalu qulimiguulinnut maanna inissisimaffiusoq takuneqarsinnaapput.

Maniitsoq ima innuttaqartigaaq allaat illoqarfiup peqqissaaveqarfiata nakorsanik atorfeqartitsinissaa pisariaqarsorineqarluni. Ilutugalugu napparsimasut timimikkut aalajangersimasunik ajoqutillit piginnaangorsaaqqinnissaat siunertaralugu immikkut ittummik suliaqarnissaq siunnersuutigineqarluni.

Aammaarlugu pingaaruteqarpoq erseqqissassallugu sineriammi suliassaqarfinnik allanik matoorinissaq pilersaarutigineqanngimmat, akerlianilli sulisooreersut sapinngisamik sivilunerpaamik atatiinnarniarneqarnissaat anguniagaammat.

Assiliartaq 5.1: Siunissami peqqinnissaqarfinni peqqissaaveqarfiit agguataarneqarnissaat

Assiliartami 5.1-mi ersepoq siunissami najukkami napparsimmavinni/qitiusumik ineriartorfinni - Maniitsumilu - iluarsaaqqinnermi ilusissatut siunnersuummi nakorsatut atorfiit eqiterneqarnissaat innersuussutigineqarpoq.

Napparsimmavinnut minnernut peqqissaavinnullu peqqinnissaqarfik sulisussarsisinnaatillugu siunnersuutip ilaata ilusilersuinermut tunngassuteqartup piviusunngortinneqarnissaanik kinguartitsinissaq periarfissaavoq. Ilusissatut siunnersuummi innersuussutigineqartut allat (qarasaasiakkut nakorsartitsisarnerup (telemedicinip) eqqunneqarnissaa kiisalu ilinniartitsinerit piginnaassuseqaanermik tunisisut pilersinneqarnissaat) piaarnerpaamik aallartinneqartariaqarput.

Nakorsatut atorfiit amerlassusaasa ikiliallannerat iluarsaaqqiinnermi ilusissatut siunnersuutip nassatarisinnaavaa, tassanili sinerissami innuttaasut siunissami amerliartornissaat

eqqarsaatigineqarsimangilaq. Peqqinnissaqarfimmi peqqissaaveqarfinni nakorsatut atorfiit ullumikkut katillutik 40-upput, ilusissatut siunnersuummut atatillugu arfinilinnik ikileriarsinnaallutik. Sulisut tamarmiusut 3%-imik ikileriarnissaannut periarfissaqartoq misissueqqissaarnermi tikkuarneqarpoq.

Nalinginnaasutut naluneqanngilaq immikkoortortat anginerusut sulisunik peqqissaanermik ilinniagaqarsimasunik ornigineqarnerusartut. Nunanit allanit (Alaska Norgellu avannaa) misilittakkat takutippaatigut piffissami sulisunik peqqissaanermik ilinniagaqarsimasunik amigaateqarnermi ilusilersukkatut uumatut ittuq atuutilerneratigut innuttaasunik siaruarsimasunik sullissinerup ingerlanneqaannarnissaanut qulakkeereqataassasoq.

Iluarsaaqqiinnermut siunnersuutit tamarmiusut atuutilernerisigut sulisussarsiniartarnerup pitsaanerulersinneqarsinnaanera peqqinnissaqarfimmi aqutsisut imaaliinnarlugu qulakkeersinnaanngikkaat isertorneqassanngilaq. Tassunga annertuumik pissutaasut ilagisaat Kalaallit Nunaanniinnaanngitsaq peqqinnissaqarfiup sulisussanik amigaateqarnermik ilungersuanera.

Danmark nunallu avannarliit allat assingusumik ajornartorsiuteqarput. Sulisoqarnermi pissutsit ajorseriarnerat kiisalu suliassaqarfimmi ataatsimi imaluunniit peqqinnissaqarfimmi peqqissaaveqarfinni tamani ajalusoornertit ersarissumik ulorianartorsiortitsilissappata aqutsisut allanguutissanik pisariaqartinneqartunik ingerlatsinissaq suliassarivaat. Taamatut pisoqartillugu sulisut siaruarsimatittuarnerannut sanilliullugu sulisussamaatinik eqjeterineq aqutissaasoq ilimanarpoq.

Ilusissatut siunnersuut peqqissaanermik sulisuusut nunatsinnut tikisikkusutatta sulinissamik pilerinartutut isiginnilernissaannik aqutissiivoq - maannakkuusumullu naleqqiullugu pilerinarnerusumik. Angallannerullu annertusitinneqarneratigut siunissami Kalaallit Nunaanni sulilerumaartussat avataaneersut, nunamik takunnillutillu misigisaqarusuttut, pilertornerusumik atorfinitsinneqartalissapput.

Ilusissatut siunnersuut tassaavoq sulisoqarnermi pissutsit qanoq pitsaanerulersinneqarnissaannut kiisalu kingunerluutit sulisunik peqqissaanermik ilinniagaqarsimasunik amigaateqarnermik pissuteqartut qanoq ikiorserneqarnissaannut peqqinnissaqarfiup piviusorsiornerpaatut siunnersuutaa.

Peqqinnissaqarfimmi peqqissaaveqarfinni maanna atuuttuni sorliit peqqissaaveqarfinnut nutaanut ilaatinneqassanersut takussutissiaq 5.1 ataani allassimasooq aqutugalugu ersarissumik takuneqarsinnaapput.

Aamma takussutissiaq 5.1-imi peqqinnissaqarfiup iluarsaaqqiinissamut siunnersuutaa kommunit ilusilersugaanerisa ataatsimiititaliaata Periarfissaq A-mik suliaanut assersuutigineqarpoq.

Takussutissaq 5.1: Ilusilersuineranut ataatsimiititap peqqinnissaqarfimmillu iluarsaaqqiinissamut siunnersuutaat

Maannakkut peqqinnissaqarfimmi peqqissaaveqarfii	Peqqinnissaqarfiup ilusilersugaanerani iluarsaaqqinneq	Ilusilersuineranut ataatsimiititap ilusissatut iluarsaaqqiinera, Periarfissaq A	Maannakkut kommunit
Upernavik, Qaanaaq Ilulissat, Qasigiannugit, Uummannaq Aasiaat/Kangaatsiaq Qeqertarsuaq,	Upernaviup peqqissaaveqarfia Ilulissat peqqissaaveqarfia Aasiaat peqqissaaveqarfia	AVANNAATA KOMMUNEA	Qaanaaq, Upernavik Uummannaq, Ilulissat, Qasigiannugit, Qeqertarsuaq, Aasiaat, Kangaatsiaq
Sisimiut, Maniitsoq, Tasilaq, Ittoqqortoormiit	Sisimiut peqqissaaveqarfia	QEQQATA KOMMUNEA	Sisimiut, Maniitsoq, Tasilaq, Ittoqqortoormiit
Nuuk Paamiut/Ivittuut,	Nuup peqqissaaveqarfia Tasiilap peqqissaaveqarfia	NUUP KOMMUNEA	Nuuk Paamiut, Ivittuut,
Qaqortoq, Narsaq, Nanortalik	Qaqortup peqqissaaveqarfia	KUJATAATA KOMMUNEA	Qaqortoq, Narsaq, Nanortalik

Peqqissaaveqarfinni ataasiakkaani aaqqissugaaneq, allaffissorneq aqutsisoqarnerlu

Peqqissaaveqarfimmi ataatsimi siunissami katsorsaanerimi immikkoortut makkuusinnaapput:

- Peqqissaaveqarfimmi ataatsimi napparsimmavik nakorsanit atorfeqarfiusoq
- Peqqissaaviit peqqissaasullit
- Nunaqarfinni angisuuni, tassa 400-nit amerlanerusunik inoqartuni (9) kiisalu nunaqarfinni (3) nunanut allanut atassuteqartumik mittarfilinni peqqissaasoqarfiit peqqissaasortallit
- Nunaqarfinni nakorsiartarfiit ilinniagaqarsimasunik imaluunniit ilinniagaqarsimanngitsunik sulisullit

Peqqinnissaqarfimmi peqqissaaveqarfimmi allaffissornikkut suliaqarfiit amerlanerpaat peqqissaaveqarfimmi napparsimmavimmut kommunitut qullersaasumi inissisimasumut katersuunneqassapput, taamaalilluni allaffissorneq qitiusumik ingerlanneqalerlunilu annikillisarneqassaaq. Nakorsat immikkut ilinniarsimasut kiisalu sulisut napparsimasullu peqqissaaveqarfinni angalasarneri allaffissornermi immikkoortortaqarfinnit aaqqissuunneqartassapput.

Taakku saniatigut peqqinnissaqarfimmi qeqqissaaveqarfik tamaat eqqarsaatigalugu naatsorsuusiorneq peqqissaaveqarfimmi napparsimmaviup allaffianit ingerlanneqassaaq. Najukkami nakorsat qullersaannut immikkoortortaarfik atassuteqassaaq. Peqqissaasut qullersaat kiisalu ingerlatsinermi qullersaq peqatigalugit najukkami nakorsat qullersaata peqqissaaveqarfimmi aqutsisoqarneq ingerlappaa. Taakka aamma sulianut tunngassuteqartutigit allaffissornertigullu Sineriammi aqutsisoqarfimmut atassuteqarput.

Peqqinnissaqarfimmi peqqissaaveqarfiit tamarmik naligiimmik peqqinnissamut tunngassuteqartunik suliassaqartassapput, Nuummi peqqissaaveqarfik kisimi pinnani, tassani Dronning Ingridip Napparsimmavissuata peqqissaanermik sullissineq napparsimmaavimmi uninnganertalik suli ingerlatarissammagu. Peqqissaaveqarfinni allani iloqarfiit peqqissaaveqarput..

Peqqissaaveqarfinni mikinarusuni maannakkut piusuni sivisunerusumik sulisussaaleqisoqarsinnaanera patsilersuutigalugu siunnersuutigineqarpoq taakku peqqissaavinngortinneqassasut nakorsaarfiumngitsut, taamaalilluni peqqissaaveqarfinni napparsimmavinnut nakorsatut atorfiit eqiterneqarsinnaanngorlugit, tamatumalu kingunerisaanik ilinniagallit amerlanerit ataatsimoorsinnaanissaat pitsanngorsaavigineqarluni taamaalilluni nakorsassarsiortarneq sulisunillu allanik sulisussarsiortarneq ajornannginnerulersinniarlugit. Peqqissaaveqarfiit napparsimmavii innuttaqortuneri (innuttaasut amerlassusaat amerliartoqqinnissaannullu periarfissallit) inissisimapput.

Peqqissaaveqarfiit napparsimmaviisa avataanni peqqissaanerit pitsaassusaat qulakkeerneqassaaq, ilaatigut makku aqutugalugit; sulisunik ilinniartitsineq, angalanerit nakorsanit ingerlanneqartut, ernisussiorlut, timikkut sungiusaasut, nerisat pillugit ilinniarsimasut (diætistit), uumassusillit sananeqaataannik misissueqqissaartartut (bioanalytikerit) nakorsaaterisut (farmakonomik) qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsiartitsinermik (telemedicinimik) atuinerulerneq, qarasaasiaq atorlugunapparsimasut allattorsimaffiat (elektronisk patientjournal) il.il. Suliassaq pingaaruteqartoq tassaassaaq nakorsat peqqissaasullu akornanni suliat oqitsumik ingerlanneqartarneranik ineriartortitsinerup ingerlateqqinnissaa. Suliassat pitsaaliuisut peqqissutsimillu siuarsaasut peqqinnissaqarfimmi sulisunit ingerlanneqassapput, pingaartumik sulisunit naartusunik, meeqqanik inuusuttunillu kiisalu utoqqarnik isumassuinermut attuumassuteqartunit.

Napparsimmaviit peqqissaaveqarfiillu atortorissaarutit qaffasissusaat maanna atuuttut ingerlatiinnassavaat, maanamullu annertussusaanut assingusumik misissuinerit katsorsaanerillu najukkani ingerlanneqassallutik.

Peqqissaaviit peqqissaasut qullersaannit peqqissaaveqarfiit napparsimmaviini aqutsisunut atassuteqaateqartunit aqunneqassapput.

Maniitsumut tunngatillugu siunnersuutigineqarpoq, ulluinnarni uninnganermi aalajangersimasumillu nappaatip suussusianik aalajangiisarnermi atortut, katsorsaanerit, paaqqutarinninnerit pitsaaliuinerillu saniatigut uninngavittut immikkoortorqarfimmi immikkut ittumik pilersitsisoqassasoq, immaqa maanna paaqqutarinninnermik immikkoortortaarfiumi. Immikkoortortaqafik taanna napparsimasut timimikkut annertuumik innarluutillit ilaasa malinnaaffigineqarnerannut piginnaanngorsaqqinnerannullu atornerarsinnaavoq, (soorlu napparsimasunut qiteqqamikkut ajoqutilinnut aamma qaratsamikkut aanaartooreernermi kingorna pinartumik kingunerlutsitsisunut). Maniitsumi napparsimmavimmi nakorsat marluusut nalinginnaasumik nakorsaaterineq pingaarnertut suliarissavaat, saniatigullu napparsimasut uninngasut pillugit Dronning Ingridip Napparsimmavissuani nakorsat immikkut ilinniarsimasut suleqatigissallugit. Katsorsaanerit immikkut piginnaasaqarnissamut tunngaveqarneri

pissutigalugit immikkoortortaarfik taanna Dronning Ingridip Napparsimmavissuata ataani immikkoortortaarfittut pilersinneqarnissaa eqqarsaatigineqarpoq.

Nunaqarfinni anginerni tamani kiisalu nunaqarfinni nunanut allanut attavilimmik mittarfeqarfiusuni (Nerlerit inaat/Constabel pynt minillugu) peqqissaasoqarfeqartariaqarpoq.

Nunaqarfinni 20-t sinnerlugit inoqartuni peqqissaanermik sulisoqassaaq kiisalu nakorsiartarfeqarluni. Nunaqarfimmi peqqissaanermik suliaqartoq tassaavoq najukkamik nalunngisaqarluartoq. Siunissami suleriaasissami suliassat pingaarnert ilagivaat nunaqarfimmi peqqissaanermik suliaqartoq ullumikkumut naleqqiullugu ilinniagaqarnissamut neqeroorutitik pitsaanerusunik tunissallugu. Alaskami community health aide (nunaqarfinni peqqissaanermik suliaqarneq) pillugu ilinniartitsissutinit misilittakkat nunaqarfimmiunik ilinniartitsinerup aqquissuunneqarnissaanut iluaqutissartaqarluartumik ilanngunneqarsinnaapput.

Peqqissaasoqarfinni nakorsiartarfinnilu sulisut sulianut tunngatillugu najukkami peqqissaavimmi peqqissaasut qullersaannut kiisalu allaffissornermut tunngatillugu peqqissaaveqarfimmi aqutissunut atassuteqarput.

Qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsiartitsineq (Telemedicine)

Ullumikkut nunatta peqqinnissaqarfiani qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsiartitsineq (telemedicine) annikitsuinnarmik atornerarpoq, annertunerusumillu siuarsaqqinneratigut atornerarnerulerneratigullu nunat allat uatsinnut assersuuffiusinnaasut - soorlu Alaska - assigalugit nunami nunallu immikkoortuini suliassaqarfiit ingerlanneqarnissaannut peqqinnissaqarfiup periarfissaanut annertuumik iluaqutaassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Alaskami Kalaallit Nunaannisulli napparsimmavinni minnerni nunaqarfinnilu nakorsiartarfinni sulisunik ilinniarsimasunik pissarsiniartarnermi ajornartorsiuteqangaatsiarpoq, taamaattumillu isorliunerusuni peqqissaanermik sullissinerup innuttaasut saaffiginnittarnissaat qulakkeerniarlugu periutsinik allanik nassaarnissaaq pisariaqarsimavoq.

Alaskami ajornartorsiummik aaqqiinerit ilagivaat pissutsinut taakkununga peqqinnissaqarfiup aaqquissugaanerata ilusilersugaaneratalu naleqqussarneqarnerat. Ilaatigut immikkoortunut anginernut peqqinnissaqarfik eqiterneqarpoq, taamaalilluni sulisut ilinniarsimasut immikkullu ilisimasallit sulisorinissaannut periarfissaqartitsilersimalluni, ilaatigut peqqinnissaqarfik immikkoortunut minnernut eqiterneqarpoq, taakkunani aalajangersimasumik najugaqartoq naatumik akunnattumilluunniit sivilissusilimmik peqqissaanermik ilinniarsimasooq pingaarnertut napparsimasunut peqqinnissaqarfimmi atassuteqaataavoq.

Qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsiartitsineq (Telemedicine) annertuumik atornerarpoq, soorlu aamma ilinniartitsiat naatsut arlallit, akunnattumik sivilissusillit ingerlaqqiffiusullu pilersinneqarsimasut, taakku ilarpasui Alaskamut naleqanngitsumik iluaqutaapput (soorlu kigutigissaanerup, pitsaaliuinerup, nunaqarfimmiunik ilinniartitsinerup il.il. iluanni) kiisalu maannakkut peqqinnissakkut pissutsinut sammiveqarlutik.

Peqqinnissaqarfiup qarasaasiakkut attaveqaataata nunami napparsimmavissuaq, najukkami napparsimmaviit, peqqissaaviit nunaqarfinnilu nakorsiartarfiit imminnut katigutsippai, tassa najukkami avinngarussimanerpaami innuttaasut ilanngullugit peqqinnissakkut sullissinerup ingerlatsisinnalersitsilluni.

Kalaallit Nunaanni qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsartitsinermik (Telemedicinimik) atuinerulernissamut pingaarnertut anguniakkami ilaavoq sinerissammi kiisalu Dronning Ingridip Napparsimmavissuani katsorsaaveqarfinni tamani qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsartitsinemut (telemedicinimut) atortorissaarutinik siuarsaanissaq. Peqqinnissatigut sullinneqarnissamut innuttaasut assigiimmik periarfissaqarnissaat qulakkiissavaa, aamma nappaatinik pisinnaasuseqartumit najukkami katsorsartinnissamut kissaatigineqartunut iluaqutaassaaq, soorlu aamma innuttaasut pisariaqartitsinerminni immikkut ittumik ilinniarsimasumit katsorsarneqarnissaannik neqeroorfigineqartassasut.

Sulisussamaatinik atorluanerulernissamut qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsartitsineq (telemedicin) iluaqutaasinnaavoq, soorlu peqqissaamermik suliallit aalajangiinermi tapersorneqarnissaannik neqeroorfigalugit, kiisalu Kalaallit Nunaata iluani avataanilu sulisut ilinniarsimasut akornanni ataqtigiiffiit ikiorserneqassapput.

Qulaani pineqartoq tunuliaqutaralugu Peqqissutsimut Pisortaqarfik suleqatigiissitanik pilersitsivoq, taakku qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsartitsinermik (telemedicinimik) atuinerulernissaq pillugu nassuiaammik suliaqassapput. Tamatuma kingorna peqqinnissaqarfimmi qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsartitsinermik (telemedicinimik) atuinerulernissaq pillugu periaasissamik aaqqissuullugaasumik iliussissamillu pilersaarusiornissaq suliaqarnissaq siunertarineqarpoq, misillitakkallu Alaskameersut sapinngisamik amerlasuut tassunga ilanngunneqassallutik.

Maannakkulli ilimanarsereerpoq qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsartitsinermut atortunik pisiortornissamut ilinniartitaanermullu ukiunut arlalinnut aningaasaliisoqartariaqarnissaa, tassa qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsartitsinermi periarfissat atorluarneqalissappata.

Peqqissaaveqarfinni kalerrilertugassatut piareersimatitat

Peqqissaaveqarfimmi napparsimmavisoq siunissami pinartunut upalungaarsimatitaqassaaq, taanna peqqissaaveqarfimmi tamarmi qitiusumik oqarasuaatitigut piareersimatitaassaaq, angallassigasuarnissamullu piareersimasunik sulisoqassalluni.

Peqqissaaveqarfimmi ulluunerani suliffiup avataatigut napparsimmavimmut saaffiginnissutit tamarmik oqarasuaatit aqputigalugit pisinnaapput. Saaffiginnissutit aallaavigalugit piareersimatitaq nalinginnaasumik suliffiup nalaanut kiisalu katsorsaaveqarfimmi qaninnermi pinartumik tiguisigasuarnissamut innersuussuteqartassaaq. Nunani allani, ilaatigut Danmarkimi, misillitakkat takutippaat pinartumik saaffiginnissutit amerlassusaanni arlaqaqisut oqarasuaatit aqputigalugit siunnersuinertigut isumagineqarsinnaasut.

Kigutigissaaneq

Peqqinnissaqarfiup sinnerani pisunut assingusumik kigutigissaanerup ilusilersugaanera allannguinnissamik pisariaqartitsinngilaq. Maanna nunap immikkoortuisa peqqissaaveqarfinnut 16-inut agguataarneqarnerat suli siunertaminut naleqquttutut isigineqarpoq, immikkoortunullu anginernut eqiterineq sulisussarsiniartoqartillugu, allaffissornermi imaluunniit ilinniakkanut tunngatillugu iluaqutaanani. Tigutigissaanikkut maannamut tigutigissaaveqarfiit agguataarsimanerisa attatiinnarnissaa ajornartorsortitsilersussatut ilimagineqanngilaq, taakku peqqissaaveqarfiit arfineq marluk suleqatigalugit ingerlanneqarsinnaassammata.

Innuttaasut kigutaasa, qaniisa alleruisalu inuuneq naallugu atorsinnaajuarnissaat anguniarlugu ineriartortitsinissamut ataavartitsinissamullu inatsisitigut piumasaqaatit naammassineqarnissaannut ukiuni makkunani pissutsit nalaatsortumik ajortumeerfusut ajornartorsiortitsipput, kiisalu sumiikkaluaraanniluunniit kigutigissaasunit assigiimmik sullinneqarsinnaasariaqartunngortitsisumik sulinissaq aaqqissuunneqassaaq.

Uani pingaarnertut tunngaviupput kigutit nakorsaannik aalajangersimasumik atorfeqartussanik pissarsiniartarnermi ajornartorsiutit annertuut - ajornartorsiutit nakorsanik peqqissaasunillu sulisussarsiniartarnermi allaanerussuteqanngitsut. Taamaattumik sulisussarsiortarnerup pitsaanerulersinneqarnissaanut suliniutissat suli amerlanerusut ingerlanneqarput, soorlu aamma innuttaasut peqqissusaannut iluaqutaasinnaasumik imaqartumik kigutigissaanerup pitsaanerulersinneqarnissaanut atatillugu ataatsimut periusissaasunik sulisoqartoq. Suliniutit taamaattut tamarmik ilusilersukkamut allanngortinneqartumut assingusumik maanna ilusilersugaanerup iluatsinneqarnissanut piumasaqaatitaqarput.

6. Iluarsaaqqiinnermi ilusissatut siunnersuutip aningaasatigut kingunissai

Peqqinnissaqarfimmi tunngaviusutut paasissutissanik nalinginnaasumik amigaateqarnermik pissuteqartumik aningaasatigut kingunissat suleqatigiissitap 2005-imi naatsorsorpai. Naatsorsuinerup pitsaanerulersinneqarnissaanut peqqinnissaqarfik annertuumik suliaqarpoq, naatsorsuinerillu ingerlanneqartut makkuninnga piumasaqaatitaqarput:

- Naartusut eqqaassaangikkaanni, peqqissaaveqarfinnik allanngortiterineq napparsimasut angallanneqarnerulerannik kinguneqassanngitsaq.
- Allanguuteqanngitsumik nunaqarfinnukartarneq peqqissaaveqarfinnit pilersaarusiorneqassasoq.
- Siunissami pisussatut naluneqanngitsut iluanni angallannermi aningaasartuutininik atuinerulernermik angallannermi ilusissaasoq kinguneqassanngitsaq.
- Ilinniarfeqarfiit maanna atuuttut killissarititaasa iluanni peqqinnissaqarfimmi sulisut ilinniarteqqinnissaannut pisariaqartitaasut ilaatinneqassasut.
- Sumiiffinni nakorsaqqanngitsuni peqqissaasut napparsimasunik misissuillutillu katsorsaasinnaasariaqartut.

Ilusissaq nutaaq aningaasaqarnikkut annertuumik ajornartorsiuteqalersinnaavoq piumasaqaataasut taakku kukkusuusut paasinarsissagalurpat. Piumasaqaatit ilaasa attanneqarsinnaannginnerannik pisoqarsinnaasoq takorloorneqarsinnaavoq, ajornartorsiutaagallartorli tassaavoq paasissutissat maanna pissarsiarineqarsinnaasut tunngavigalugit allannguutaasinnaasut sumut sammiveqassanersut siumut oqaatigineqarsinnaannginnerat, taamaattumik misissueqqissaarnermi innersuussutigineqarpoq piumasaqaatit sorliit ingerlanneqartariaqartut ersarissarneqarnissaat.

Siunnersuummut aningaasatigut kingunerluutaasut pillugit 2005-imi naatsorsuinnermi takutinneqarpoq piffissami akunnattumik sivilissuseqartumi akissarsiassanik toqqaannartumik sipaaruteqarsinnaanermik siunnersuut nassataqarsinnaasoq, kiisalu maanna isumaqatigiissutaasut tunngavigalugit ukiumut 7,4 mio. kr. missaannik nalilernerneqarsinnaasoq, maannalu pissutsinut naleqqiullugu ukiumut 1,1 mio. kr. missaannik ullormusianut aningaasartuutininik amerlisisissusaq.

Taanna aamma tunngavigalugu iluarsaaqqiinermi ilusissaq nassataqassaaq peqqissaaveqarfiit nutaat iluanni peqqinnissaanermik sulisuaqartunik angallassinermi aningaasartuutit amerlaneruleneri. Aningaasartuutit taakku ukiumut 1,0 mio. kr. missaannik amerlassuseqartut mianersortumik nalilerneqarsinnaavoq.

Ilusissap nutaap maannaluunniit atuuttup kingorna ingerlaqqinngitsogaraluarpalluunniit peqqinnissaqarfimmi sulisut ilinniartinneqarnissaannut ukiumut 600.000 kr. missaannik aningaasartuutit amerleriassapput, tassa peqqissaaveqarfinnik agguataarisogannikkaluarpalluunniit sulisut ilinniartinnissaat kiisalu nangitsiviusumik ilinniartinnissaat pisariaqarmat.

Ilusissap ilaatigut nassatassai:

- Qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsiertitsineri (Telemedicin) nalunaarasuartaaseriveqarnermut aningaasartuutit amerlineri. Nakorsiertitsinerit amerliartornerannik kiisalu nalunaarasuartaaseriveqarnermi akit qaffakkiartornerannik mianersortumik naliliineq tunngavigalugu aningaasartuutit allissutit taakku ukiumut 3,0 mio. kr. missaannut missingersorneqarput.
- Peqqinnissatigut sulisut tikeraarnermi inissaqartinnissaannut immikkut aningaasartuutit 0,5 aamma 2,7 mio. kr. akornanniittut.
- Aallarussigasuarnermi aningaasartuutit allissutaat 600.000 kr. missaannik annertutigissasoq nalilerneqarpoq.
- Naartusunik angallassinermi aningaasartuutit allissutaat 2.300.000 kr. missaannik annertutigissasoq nalilerneqarpoq.

Ataatsimut isigalugu iluarsaaqqinnissamut ilusissatut siunnersuutip kingunerissavaa 4,2 mio. kr. missaannik nalilerneqartunik tamakkiisumik aningaasartuuteqarneruneq. Ataasiakkamilli aningaasartuuteqarnissaq katillugit 3,1 mio. kr.-usunik naatsorsuutigineqarpoq, taakkununga ilaalluni sulisut atorfiisa illoqarfimmut/nunaqarfimmut allamut nuutsinneqarneranni atorfeqarnissamut qulakkeerineri attuummassuteqartunut aningaasartuutit. Aammattaaq qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsiertitsisaqarnerup (telemedicinip) annertusarneqarnissaanut atatillugu 25-30 mio.kr. missaannik ataasiartumik aningaasartuuteqartoqassaaq. Tamatuma kingorna atortunik iluarsaassineri kiisalu qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsiertitsineri (telemedicinimi) atortut pissarsiarineqarneranni aningaasartuutigineqartut 10%-iinik naleqartut ingerlaavartumik taarsersorneqarnerannut ukiumut aningaasartuuteqartarnissaq naatsorsuutigineqarpoq, tassa 2,5 – 3,0 mio. kr.

Sulisussarsiniartarnermi pissutsit pitsaanerulersinneqarnissaannik anguniagaqarneq iluatsissappat pingaartumik sulilernerimi soraarnermilu angallannerni sipaaruteqarnerunissaq naatsorsuutigineqassaaq. Naliliinerit pinasuartumik anguniagassanut arlalinnut attuummassuteqarallaput, soorlu pingaartumik akissarsiat ineriartornerannut, sulisussarsiniarnermi pissutsinut angallannerullu ilusaanut, kiisalu peqqinnissatigut ilinniartitsineri nutaanut peqqissaaveqarfinnilu illoqarfinni peqqinnissaqarfiup inissiateqarnerata annertusarneqarnissaanut aningaasartuutit. Taamaattumik naliliinerimimi tunngavigineqartut qanoq annertutigisumik sunniuteqarsinnaanerannik inerniliineri suliassaqarfinni taakkunani ineriartornermik naliliineq allanngoratarsinnaavoq.

Ataatsimut isigalugu naatsorsuutigineqarpoq ukiumut ingerlatsineri aningaasartuutit ilusissamut nutaamut siunnersuutip piviusunngortinneqarnerata kingorna 4,2 mio. kr.-nik amerleriaateqassasut.

Aningaasartuutit allannguutaat	
Akissarsiat	-7,4 mio. kr.
Ullormusiat	1,1 mio. kr.
Immikkut angallannemi aningaasartuutit	1,0 mio. kr.
Ilinniartitaaneq	0,6 mio. kr.
Atassuteqarnermi aningaasartuutit	3,0 mio. kr.
Uninnganermi immikkut aningaasartuutit	0,5 mio. kr.
Qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsartitsinermi atortut	2,5 mio. kr.
Pilersaarutit saniatigut angallassinert	0,6 mio. kr.
Naartusunik angallassineq	2,3 mio. kr.
Aningaasaliiffiqeqarnerunissamik pisariaqartitsineq	+ 4,2 mio. kr.

7. Peqqinnissaqarfimmi sulisunik ilinniartitsineq

Iluarsaaqqinnermi pingaaruteqarluinnartoq tassaavoq aalajangersimasumik siunertaqarluni peqqinnissaqarfimmi sulisunik piginnaasaqarnerulersaanerup ingerlateqqinnissaa Suliassat peqqinnissatigut siuarsaanermut kiisalu ilaatigut inooriaatsimik aallaavilimmik nappaatinut pilersartunut pitsaaliuinnermut attuumassutillit sularinissaannut sulisut taamaallaat nukittorsarneqassanngillat, kisianni aamma suliassat nutaat innuttaasut pinartumik ataavartumillu napparsimasut katsorsarneqarnissaannut paaqqutarineqarnissaannullu tunngassuteqartut nukittorsarfineqassapput.

Peqqinnissaqarfiup sulisunik piginnaasaqartunik pisariaqartitsineranut naleqqussarneqartuutut peqqissaanermik ilinniartitaanerit, pikkorissarnerit ilinniaqqinnerillu neqeroorutigissallugit Peqqissaanermik ilinniartit annertuumik misilittagaqarpoq. Tassunga ilanngullugu nunani allani immikkut ilinniartitaanerit, ilinniaqqinnerit il.il aqqutigalugit peqqinnissaqarfimmi sulisut piginnaanerisa qaffassarneqarnissaannut periarfissiisunut ilinniaqqinnissamut aningaasaateqarfimmut peqqinnissaqarfik malunnaatilinnik aningaasanik illuartitsisarpoq.

Peqqinnissaqarfimmi sulisut piginnaanerisa aalajangersimasumik siunertalimmik qaffassartuarneqarneranni naatsorsuutigineqarpoq peqqinnissaqarfiup maanna neqeroorutini kisiisa atatiinnarnagit, aammali illoqarfinni nunaqarfinnilu anginerusuni mikinerusunilu innuttaasunut peqqinnissaqarfiup sullissinerata qaffasissusaa neqerooruteqartarneralu pitsaanerulersissavai.

8. Siunissami suliassanik agguataarineq

Sulisoqatigiiaat amerlanerit iluarsaaqqinnermi ilusissap kinguneranik suleriaatsimik allanngortoqarneranik malugisaqassapput. Allannguutaanerpaasut ataani allaaserineqarput, sulisoqatigiiaanut inissillugit.

Peqqissaaveqarfinni nakorsat

Peqqissaaveqarfiit napparsimmaviini nakorsat atorfeqarput. Taakkunangaanit peqqissaaveqarfimmi akuttoqatigiiaamik angalarput, tassani peqqissaasumit nunaqarfimmiluunniit peqqinnissaqarfimmi sulisumit napparsimasut nakorsiarnissamut innersuunneqartut misissortarpaat.

Aammattaaq peqqissaaveqarfinnut angalanerni napparsimalissutaasinnaasunik paasiniaalluni misissuineri nakorsaq peqataasarpoq aammalu peqqissaaveqarfimmi napparsimmaavimmi peqqissaavimmilu pilaattaanerit sinitsitsinerillu annikitsut ingerlattarlugit.

Nakorsat aalajangersimasumik nakorsiartitsinermi piffissaqartassaput, peqqissaaveqarfiit napparsimmaviini pinartoqarnermi piareersimasutut pisussaaffeqassapput kiisalu peqqissaaveqarfiit peqqissaaviini, peqqissaasoqarfiini nunaqarfiillu nakorsiartarfiini ulluinnarni qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsiartitsinissamut (telemedicin) piareersimasassallutik.

Peqqissaasut

Sumiluunniit peqqissaasutut atorfillit tassaapput napparsimasut siulliullugit attaveqarfigisartagaat. Tamanna sumiluunniit piussaaq.

Napparsimasut nakorsaatiniq sivilunerusumik katsorsarneqartut, ilaatigut uummatip taqarsuatigut ajornartorsiutillit, sukkornermik nappaatillit, oqimaappallaarnermik anersaartorfitsigullu ajornartorsiutillit, nakorsanit ingerlaavartumik malinnaaffigineqartuusut pillugit suliasat arlalitsigut peqqissaasunit tiguneqareerput. Nakorsanit peqqissaasunut taama suliasanik nuussineq sumi tamani pisariaqaleriartussaaq.

Aamma iluarsaaqqinnermut siunnersuut malillugu nakorsap innersuussinera malillugu peqqissaaveqarfinni napparsimasunik uninngasunik katsorsaasarneq peqqissaasunit ingerlanneqartassaaq.

Ilusilersugaanerup iluarsaaqqinneranut aamma atatillugu peqqissaasut namminersorlutik suliasarilissavaat pinartumik saaffiginnissutit ilaasa nalilersorneqarnissaat, siunnersorneqarnissaat katsorsarneqarnissaallu, kiisalu najukkani nakorsat qullersaanit pisinnaatitsinerit malillugit sulinermilu malittarisassat Peqqissaaveqarfinnik Aqutsivimmit akuerineqartut tunngavigalugit annertuumik ajoqutillit nakorsamit takuneqarnissaannut innersuussisassallutik. Nunanit allanit misilittakkat takutippaat nakorsamut innersuussinngikkaluarlutik saaffiginnissutit tamarmiusut 70%-iisa missaat peqqissaasut suliarisinnaagaat. Ilinniaqqinneq, sungiusaneq kiisalu nappaatip ingerlaneramik sunniutaanillu ilitersuineq tunngaviupput, taamaalillutik nakorsatut sulinerup qaffaseqataanik nappaatit ilaaannik katsorsaaneq peqqissaasut ingerlassinnaavaat.

Peqqissaasut peqqissaaveqarfiit napparsimmaviini atorfillit peqqissaasumik amigaateqartoqarnermi peqqissaaveqarfimmut peqqissaasoqarfimmulluunniit suliaortinneqarsinnaapput. Taamatutaaq peqqissaaveqarfiit napparsimmaviini, peqqissaaveqarfinni peqqissaasoqarfinnilu peqqissaasut akornanni paarlaateqagiitarnissamut periarfissaqassaaq.

Meeqkerisut peqqissaasullu angerlarsimaffimmut orniguttartut

Meeqkerisutut atorfiit amerlanerit kiisalu suleqatigiiaanut allanut meeqqerinermik suliaqartunut ilinniartitsinissamik neqeroorutit pilersinniarneqarput. Meeqqanik inuusuttunillu sullissinerup qaffassarneqarneranut ilaasutut tamanna isigineqassaaq.

Innuttaasut inuuneqqortusiartornerat kiisalu pisariaqartissinnaasaat allat ilutigalugit timikkut eqqarsartaatsikkullu napparsimasunik angerlarsimaffinni peqqissaanermi atorfiit sumi tamani amerlisarneqariartuaassapput.

Ernisussiorlut

Erninerit nalinginnaasut ernisarfinnut eqiterneqassapput, siunissami tassaasussat peqqissaaveqarfinni napparsimmaviit Droning Ingridillu Napparsimmavissua. Peqqissaaveqarfiit napparsimmaviini ernisussiorlut atorfiit ilaniarneqarput, taamaaliornikkut ernisussiorlut ernisussiornermilu ikiortit minnerpaamik pingasunut avillutik paarlakaajaallutik piareersimasuusarsinnaanngorlugit ilutigalugulu naartusunik pitsaaliuinissaq misissuinissarlu siunertaralugit peqqissaaveqarfimmi angalanissaminnut periarfissaqassallutik.

Iluarsaaqqiinnermut siunnersuut malillugu naartusunut ilaqutaannullu tunngasunik piaartumik suliniuteqarnissaq pillugu kommunip peqqinnissaqarfiullu akornanni suleqatigiinnissamut suliniutinik ernisussiorlut meeqqerisullu isumagissavaat.

Peqqinnissaqarfimmi sulisut allat

Peqqissaaveqarfinni tamani nerisat pillugit ilinniarsimasutut (diætistitut), timimik sungiusaasutut, uumassusillit sananeqaataannik misissueqqissaartartutut (bioanalytikkeritut) kiisalu Nakorsaaterisutut (farmakonomitut) atorfiit pilersinneqassapput. Atorfiit taakku peqqissaaveqarfinni akuttoqatigiissaartumik angalanissamik pisussaaffilerneqarllutik peqqissaaveqarfiit napparsimmaviini inissinneqassapput.

Nunaqarfinni amerlanerni innuttaasut peqqinnissaqarfimmut saaffiginnittarnerinut peqqinnissaqarfiup nunaqarfimmi sulisui siunissami aamma pingaarutilittut inissisimassapput.

9. Pisortaqaftsigt kiisalu susassaqaqatigiittut suleqatigiinneq

Atuarfiup, inunnik isumaginninnermi oqartussaasut, teknikkikkut aqutsisoqarfeqarfiup, atuarfinni tarnip pissusiinik ilisimasallit (psykologit), politiit kiisalu pinaveersaartitsinermi siunnersortit akornanni susassaqaqatigiittut suleqatigiinneq annertuumik pingaartinneqarpoq.

Utoqqarnik isumassuinnermut, angerlarsimaffinni napparsimasunik paaqqutarinninnermut, peqqissaaveqarfinni eqqarsartaatsikkut napparsimasunik sullissinnermut, ajornartorsiuteqarnermi katsorsaanernut, timikkut eqqarsartaatsikkullu innarluutilinnik isumassuinnermut kiisalu ikiorsiissutissanut tunngatillugu suleqatiginninnissamik kommunit neqeroorfingeqartarnerat ingerlatiinnarneqassaaq. Taakkua saniatigut errorsisarfeqarnerit, paaqqinnittarfinni najugaqartut nerisassaannik kissartuliortarnissat kiisalu peqqissaaveqarfiit napparsimmaviinit peqqissaaveqarfiannillu innuttaasunut aalajangersimasunut pajuttarnissaq pillugit suleqatigiinnissamik kommune neqeroorfingeqassaaq.

Suliaq peqqinnissaqarfimmut tunniunneqassappat timikkut innarluutillit piginnaanerminnik ataavartitsinissamut sungiusarneqarneranni akisussaaneq suliassap annertussusia tassungalu aningaasat pisariaqartinneqartut pillugit kommunemik isumaqatiginninniarnissaq pisariaqarpoq.

10. Innuttaasut peqqinnissaqarfimmut akulerutsinneqarnissaannut siunnersuutit

Iluarsaaqqinnermi ilusissatut siunnersuutigineqartup iluatsilluartumik eqqunneqarnissaata periarfissai nukittorsarniarlugit kiisalu innuttaasut pillugit iluarsaaqqinnerup suliarineqarnera erseqqissarniarlugu innuttaasut peqqinnissaqarfiullu akornanni suleqatigiinneq peqatigiinnerlu nukittorsarniarneqarput.

Peqqinnissaqarfiup iluani ineriartornermut innuttaasut malinnaasinnaaqullugit ullumikkumut naleqqiullugu periarfissanik pitsaanagerusunik tunineqassapput. Nunatsinni politikerit anguniagaasa najukkami ingerlanneqarnissaannut sunniuteqaqataanissamut innuttaasut periarfissaanik pilersitsisoqartariaqarpoq, soorlu aamma pitsaaliuinnermi suliniutinut, sullissinerup qaffasissusaanut il.il. akulerutsinneqartariaqartut.

Tamanna siunertaralugu najukkami innuttaasut sinniisaannik peqataasoqartumik peqqissaaveqarfinni napparsimmaviit pillugit najukkami peqqinnissaq pillugu siunnersuisartunik pilersitsisoqartariaqarpoq, taakku peqqissaaveqarfinni napparsimmaviit suliaqarnerannut nalinginnaasumik tunngassuteqartut pillugit apeqqutit aallaavittut suliarisassavaat, taamalu napparsimanerup ingerlaneranut pineqartumut il.il. isummertussaantat.

Illuatungeriinnit kissaatigineqartut piumasarineqartullu siunnersuisartut ingerlatissavaat kiisalu siunnersuisartuni najukkami innuttaasut sinnerlugit aallartitatupajaaq atorneqassallutik. Taamaaliornikkut peqqinnissatigut politikkeqarnermi anguniagaasut najukkami ingerlanneqarnissaannut atatiinnarneqarnissaannullu innuttaasut sunniuteqaqataanissaannut periarfissat pilersinneqassapput, soorlu aamma siunissami pingaarnersiuiinissat, suleriaatsit nutaat ineriartortinneqarnerat il.il pillugit aalajangiussinnermi innuttaasut tusarniarneqartassasut.

11. Pingaarnersiuiilluni tulleriiaarinnermi siunissami allangortitsinissaq

Siunnersuummi uani saqqummiunneqartumi anguniarneqarpoq nalinginnaasumik nakorsaasersuinnermi suliniutit salliutinneqarnissaat, peqqinnissamut tunngasuni politikkeqarnermi anguniagassanit kiisalu innuttaasut inuuneqortusiartornerannik nappaatillu isikkuisa allangguuteqarnerannik suliaqartariaqarnermik nalinginnaasumik kinguneqartitsisut. Suliniutissami tassani misissuineq, katsorsaaneq siunnersuinnerlu kiisalu peqqissutsimik siuarsaanagerup pitsaaliuinnerullu qaffassarneqarnissaat sulisorineqartunut tamanut sammiveqartinneqassapput.

Pingaarnersiuiineq taama ittoq sulisoqarnerup nukittorsarneqarnissaanik piumasaqaatitaqassaaq - pingaartumik meeqqerisoqarnerup, angerlarsimaffimmi napparsimasunik paaqqutarinninnerup kiisalu nerisassanik siunnersuisarnerup iluanni. Illoqarfinni minnerusuni peqqissaavilinni pilattaanikkut immikkut ilisimasalinnit najukkami tassangaannartumik pisariaqartitsisoqalersinnaanera siusinnerusumut naleqqiullugu pingaartinneqannginneruvoq. Najukkami pinartunut upalungaarsimanerup attattuarnissaanut periarfissaaruttoqarpat, taava pilaanerit taama ittut peqqissaaveqafimmi qaninnermi ingerlanneqartassapput, soorlu pilaanissanut taama ittunut ilinniagaqarsimasuunissaq tunngaviusoq.

Illoqarfiit nunaqarfiillu sullinneqarnerannik iluarsaaqqinnerup kingunerisassai

Peqqissaaveqarfinni napparsimmavinni peqqissaavinnilu peqqissaaveqarfiit nakorsaannit nakorsanillu immikkut ilinniagalinnit angalasunit misissorneqarnissamut katsorsarneqarnissamullu innuttaasut allannguuteqanngitsumik neqeroorfigineqartassapput. Ataatsimulli isigalugit nalilernerarpoq innuttaasut agguaqatigiissillugu inuuneqqortusiartornerat aallaavigalugu kiisalu taassuma kingunerisaanik pinartuunngitsunik pilaanissamut teknologilu atorlugu atortorissaarutit aqputigalugit misissuinissamut pisariaqartitsineq peqatigalugit Dronning Ingridip Napparsimmavissuanut innersuussinerit arriitsumik amerliartussasut.

Illoqarfiit ullumikkut napparsimmaveqartut taamalu ataatsimik arlalinnilluunniit nakorsaqartut peqqinnissaqarfimmut attaveqarnerat iluarsaaqqinnerup naammassineqarnerata kingorna annertuumik allannguutininik misigisaqassanngillat, illoqarfinnili peqqissaaveqartuni peqqissaasoq tassaassaaq peqqinnissaqarfimmut attaveqaataasoq. Oqarasuaat, qarasaasiakkut allanneq imaluunniit video atorlugu ataatsimiinneq (videoconference) aqputigalugit peqqissaasup ulloq unnuarlu nakorsaq attaveqarfigisinnaassavaa, tamanna isumaqarpoq napparsimasut pisariaqartitsinerit aallaavigalugu najukkaminni suli ikiorserneqarsinnaasut. Pisariunerusunik nappaateqartut nakorsap akuttoqatigiissaartumik tikeraartarnerini misissorneqarnissaminnut innersuunneqartassapput. Pinasuartumik nappaateqartut misissorneqarasuarnissaannik katsorsarneqarasuarnissaannillu neqeroorfigineqassapput, ilaatigut immaqa peqqissaavinnut unitsitsinikkut, kiisalu ulorianartumik nappaatillit peqqissaaveqarfinni napparsimmavinnut aallarukkasuarneqartassapput. Naatsorsuutigineqartutut erninerit nalinginnaasut illoqarfinni tamani ernisussiortoqartumi nakorsaqartumilu pisassapput.

Nunaqarfinni innuttaasut amerlanersaat nakosamut, peqqissaasumut, meeqqerisumut, ernisussiortumut il.il. tamaallaat attaveqartarput nunaqarfimmut taakku tikeraarneranni, imaluunniit namminneq illoqarfiliarnerminni. Ukiuni arlalinni taamatut ingerlasoqarsimavoq, pissutsillu taassuma allanngortinneqarsinnaaneranik takussutissaqanngilaq. Siunnersuummili uani saqqummiunneqartumi nunaqarfinni innuttaasut peqqinnissaqarfiillu akornanni pitsaanerusumik attaveqartoqalissasoq ilimagineqarpoq. Peqqissaaveqarfimmut tamarmiusumut qitiusumi piareersimatitanik upalungaarsimasartussanik aqqqissuussisoqarnissaa siunnersuutigineqarpoq kiisalu nunaqarfinnut qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsiarititsisarneq (telemedicine) eqqunneqassasoq, tassa video atorlugu oqaloqatigiinneq (videoconference) aqputigalugu nakorsiarititsinissamik periarfissiisoq.

Ilusissatut siunnersuutip sulisussanik pilerisutsitsinissaanik ilimanaateqarnera

Nakorsat Kalaallit Nunaannukartussat aggerfiini nunani tamani nakorsiarititsisarfinni arlalinnik nakorsaqarfiusuni nakorsat sulerisunnerusarnerat malunnarpoq aammalu napparsimmavinni napparsimasut uninngasarfiini napparsimmaviit anginerusut suliffigerusunnerusaraat, tassami allanit avinngarusimalluni inissinnissaq pinngitsoorneqarsinnaanerusarmat aammalu ilinniaqqinnermi misilittakkat iluaqutigineqarsinnanerusarmata.

Nakorsat amerlanerusut sulilersinnerisigut nakorsat pilattaanermik misilittagaqanngitsut kisimiillutik pilaagasuarnissamik naammattuuisartut ikilisinneqassapput. Taamaattumik iluarsaaqqinnermut siunnersuummi eqqartorneqarpoq nakorsat peqqissaaveqarfinni napparsimmavinnut katsersuunneqarnissaat, taamaaliornikkut suliaqarnermi ilinniartitaanermilu pissutsit nukittorsarneqassammata. Nukittorsaanerup taama ittuq nakorsat nalinginnaasumik

nakorsaaterinermi immikkut ittumik ilinniakkaminnik Kalaallit Nunaanni
naammassinnissinnaanerannik kajumissaassavai.

Peqqissaasunut atatillugu arlalinnik tunngavissaqarpoq sulisoqatigiiaat taakku napparsimasunik attaveqarnerni arlalinni nakorsamut taarsiullutik katsorsaaneramik suliaqartarnissat:

- Pikkorissarfiit piginnaaneqalersitsisut pillugit neqerooruteqarneq
- Peqqissaasup akisussaaffii suliassaalu pillugit ersarissumik nassuiaateqassasoq
- Suliassaqarfanni katsorsaansamut pisinnaatitsiffiusuni ersarissumik ilitersuuteqassasoq

Taakkua saniatigut piumasaqaataavoq qarasaasiakkut attaveqatit atorlugit nakorsartitsineq (telemedicine) aqutugalugu ajornangitsumik nakorsamik attaveqarnissaq periarfissaassasoq. Tamakku tamarmik iluarsaaqqinnermut ilanngunneqarput.

Ernisussiortunut tunngaviuvoq pinartoqartillugu piareersimasuutitaqartarnermik aqqissuussinerit naammaginatut anguneqarnissaat kiisalu ernisarfinni piumasaqaatinut naammassinnissinnaasumik sulisut allat naartusunik ernisussanillu isumassuinermik suliaqartut suliaasa qaffasissusaannik angusaqarsinnaaneq. Tamassuma nassatarissavaa ernisarfinni tamani misissutassanik inummit tigusanit misissuiffeqarnissaq (laboratoriaqarnissaq), pilattaalluni ernisitsigasuarinnissamut piareersimasoqarnissaq kiisalu inoorlaami timip pisatai inuuginnarnissamut pingaaruteqartut ikiorserneqarnissaannut atortoqarnissaq. Ernisarfiusuni tamani atortut taamaattut pilersinneqartut ilusissatut siunnersuummi ilaatinneqarput.

Meeqqerisoqarnermi suliniutinik annertussaansamik pisariaqartitsisoqangaatsiartoq paasinarpoq. Meeqqerisoqarnermi sulisoqarnerup annertusarneqarnissaa siunnersuummi inassutigineqarpoq. Paasinnineq taanna kiisalu suliassaqarfimmik pingaarnersiunerunissamut piumassuseqarneq siunissami sulisussarsiniartarnermut aalajangiisumik pingaaruteqarnissaatut isigineqarpoq.

Peqqinnissaqarfiimi sulisussanik sulisussarsiniartarneq

Naak sulisunik aalajangersimasunik paarlatsinillu atorfiit inuttaqanngitsut tamarmik inuttassarsineqarnissaanut annertuumik suliniuteqartoqarsimagaluartoq, sulilu suliniutigineqaraluartoq, peqqinnissaqarfimmi sulisunik amigaateqalernerneq pisimavoq.

Nunat avannarliit, nakorsanik peqqinnissaanermillu suliaqartunik allanik peqqinnissaqarfiup sulisussarsiniartarfii, aamma annertuumik sulisunik amigaateqarput, tamanna nunatta peqqinnissaqafianut tuniluuttutut sunniuteqarpoq.

Puigorneqassanngilartaaq nakorsat ilaat peqqissaaanermilu sulisut allat nunatta avatangiisianut kusanartumut kajungerisaqaraluartut, taamaammallu maani sulerusukkaluartut, taava ilaqutaqarnermi pissutsit pingaaruteqartut, soorlu apparisap suliffeqarnissaanut periarfissat, naleqquttumik inissaqartitaaneq, meeqqanik paaqqinninnermi ajornartorsiutit, meeqqat atuartinneqarnerat, nunami angerlarsimaffiusumi inigisamik isumannaarineq il.il. akornutaalersinnaapput.

Naggataatigut eqqaasitsissutigineqassaaq peqqinnissaqarfimmi sulisunut sivikitsumik akunnattumilluunniit sivisussuseqartumik peqqissaanermik ilinniagaqarsimasunut akissaateqarnerup nunanut avannarlernut sanilliullugu pilerinarpallaannginnera, taamaammat taakku Kalaallit Nunaanni

isorliunerusuni kiisalu nunap immikkoortuini avinngarussimasuni sulisussarsiarineqarsinnaanerannut isumalluassanngilagut.

Piffissaq qaninneq eqqarsaatigalugu sulisussanik kajummissaarineq annertuumik ingerlanneqarpoq. Peqqinnissanermik sulianut tunngatillugu sulisussarsiorluni takutitsinerni oqallitsitsinernilu peqqinnissaqarfik sinniisoqarpoq, taakkunungalu tunngatillugu takoqqusaarutinik, oqallissaarutinik il.il. soqutigintunik ineriartortitsisimalluni. Sulisussarsiornermi nittartagaq 'NextJobGreenland.gl' atulereerpoq, soqutiginninnermillu annertuumik pilersitsisimalluni, maannamuugallartorli malunnaatilimmik iluatsitsiffiusimangilaq.

Ilaatigut aningaasaqarnermik aqutsinerup tungaatigut nutaamik eqqarsarnissaq pisariaqartinneqarpoq, tassa aningaasaleeritsip eqaannerusup pingaarnertut konto aallaavigalugu aningaasaqarnermik aqutsineq peqqinnissaqarfimmit ingerlanneqalersinnaavoq, taava allangortiterinerit ingerlaavartut aamma missingersuutit aalajangersimasumut pituttorsimangitsut periarfissaalissapput. Aningaasanik aqutsinerup siammartinneqarnissaa kissaatiginarpoq, tassa isorliunerusuni nunallu immikkoortuini avinngarussimasuni atorfiit ilaannut tapiissuteqarnissamut peqqinnissaqarfik piginnaaneqalissaaq.

Peqqinnissaqarfimmi atorfiit inuttalerniarlugiit suliniutinik immikkut ittunik suliaqarneq qasusuilluni ingerlatiinnarneqassaaq, suliassaqarfimmili tassani sulisunik amigaateqarnermut annertusigaluttuinnartumut akerlilliinnaasumik pimoorutivillugu nutaamik eqqarsarnissaq aaqqiissutaasinnaasunillu siunnersuuteqarnissaaq pisariaqavissoq qularutigineqanngilaq.

Peqqinnissaqarfimmi ilusissap suleriaasissallu nutaap inuiaqatigiinnit qanoq misigineqarnissaaq

Peqqinnissaqarfiup tikinneqarsinnaajuarnissaanik aamma napparsimanermi ajutoornermilu ikiuinissaanik kiisalu pisariaqartitsinermi siunnersuisarnissaanik innuttaasut patsiseqarluartumik isumalluaateqarput. Isumalluarnep taassuma siunissami naammassineqarsinnaaneranut peqqinnissaqarfik aamma kissaateqarpoq.

Peqqinnissaqarfiup aqutsisuinik, aaqqissuussaananeramik sulianillu agguataarisarneranik iluarsaaqqinnermi - taamaaliornissamimmi pisariaqartitsineq takkukkiartuaartussaammat – qarasaasiakkut attaveqaatit atorlugit nakorsartitsisarnerup (telemedicinip) annertusarneqarneratigut atornerqarneruleratigullu, peqqissaanermik suliaqartut piginnaasaasa qaffasinnerulersinnerisigut, suleqatigiiaat akimorlugit suliassanik amerlanerusunik oqinnerusumik nussisarnissamut piomassuseqarnikkut, illoqarfinni 10.000-it angungajallutik amerlatigisunik innuttaasulinni aalajangersimasumik nakorsaqqanngitsuni sullissinerup ajorseriaateqarnissaa ilimagineqanngilaq.

Silaannaap pissusaani pissutsit immikkut ittut eqqarsaatigalugit peqqissaaveqarfimmi pinartumik upalungaarsimanerup suli pitsaanerpaaffianiitsinnissaanut peqqinnissaqarfik qulakkeerisariaqarpoq, ilutigalugu peqqinnissaqarfiup innuttaasunik sullissinerani sulisut sulinissaminnik neqerooruteqartut piginnaassutsimikkut sulinerannilu naammaginartumik atugassarititaasut pisariaqartinneqartut qulakkiissallugit.

Peqqinnissaqarfiup aqutsisui naliliipput, peqqissaaveqarfiit nutaamik agguataarneqarnissaannut iluarsaaqqinnermut siunnersuummi peqqinnissatigut sullissinerit inuiaqatigiit pisariaqartitaat

naammassineqassasut ilutigalugulu - ullumikornit pitsaanerusement - sulisut peqqissaanermik ilinniarsimasut kajuminnerulissasut.

12. Sulinerup ingerlaqqinnera

Peqqinnissaqarfiup aqutsisui naliliipput iluarsaaqqiinnermi ilusissatut siunnersuut sulisussarsiortarnermut, sulisoreriikkanik atatitsiinnarnissamut ineriartortitseqqinnissamullu periarfissat qanoq pitsaanerulersinneqarnissaanut pisariaqartuusooq, taamaalilluni peqqinnissaqarfimmuut inuiaqatigiit isumalluarnerisa timitalernissaanut politikkikkullu anguniakkanut siunissami iluaqutaasinnaassasooq.

2007-imi Upernaakkut ataatsimiinnermi Inatsisartunut ilaasortat peqatigalugit nassuiaatip uuma imaata oqallisigineqarnissaanut Peqqissutsimut Avatangiisinullu Naalakkersuisooq qilanaarpoq. Isumaliuutit nassuiaatillu tunuliaqutaralugit apeqquutit Kalaallit Nunaannut tamarmut annertuumik pingaaruteqartut aallaavigalugit ilusissamut nutaamut siunnersuutaasinnaasooq saqqummiunneqassaaq. Siunnersuut taanna tusarniaanerit nalinginnaasut aqutigalugit ingerlassaaq, ilanngunneqassallutik Kanukoka aamma najukkami politikkikkut oqartussaasut, peqqinnissaqarfiup sulisui, innuttaasut oqartussaaffiillu suliamut attuumassuteqartut tamarmik.